

Romii

din România - Repere prin istorie

Centrul Romilor pentru
Intervenție Socială și Studii

unicef

Romii

din România - Repere prin istorie

Autoare: Mariana Sandu

Ilustrații: stud. Florin Priboi

Referenți: drd. Mariana Dincă - Romani CRISS

conf. dr. Gheorghe Sarău - M.Ed.C.

Cuvânt înainte și redactare: Gheorghe Sarău

Layout: Victoria Dumitrescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Romii din România: Repere prin istorie/Sandu, Mariana

- București:

Vanemonde, 2005

ISBN 973-87252-8-3

323.1(=214.58)(498)

Editura **VANEMONDE**

tel/fax: 021 331 02 00

Lucrarea a apărut în cadrul proiectului „Copiii romi vor să învețe”, inițiat, în anul 2005, de Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii *Romani CRISS*, în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării și cu partenerul finanțator Reprezentanța UNICEF în România.

După anul 1990, în România încep să apară, pentru început, lucrări de limbă romani, și, după câțiva ani, și abordări din perspectivă literară și istorică. Primele sinteze demne de a fi fost reținute într-o bibliografie de specialitate au fost publicate abia în anii 1997 – 1998 (v. Donald Kenrick, *Romii: Din India la Mediterana. Migrația romilor*, București: Editura Alternative, 1998, 56 p.; Gheorghe Sarău, *Rromii, India și limba rromani*, București: Kriterion, 1998, 258 p.; Viorel Achim, *Țigani în istoria României*, București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1998, 202 p.).

Cât privește studierea istoriei rromilor în școală, abia în anul 1999 avea să fie elaborată de etnograful și juristul Liviu Cernăianu o primă programă pentru studierea, la clasele a VI-a și a VII-a, a orei de istoria și tradițiile rromilor. În baza ei, în anul 2003, la inițiativa Direcției de Învățământ în Limbile Minorităților Naționale din cadrul Ministerului Educației și Cercetării, avea să fie editat primul manual auxiliar pentru aceste discipline, *Istoria și tradițiile rromilor*, de către trei tineri intelectuali rromi - Petre Petcuț, Delia Grigore și Mariana Sandu -, cu contribuția financiară a Reprezentanței UNICEF în România (apărut la București, Editura RO Media, 116 p.). În perioada 2002 - 2005, avea să fie revizuită *Programa de istoria și tradițiile rromilor* – cu concursul tinerilor cercetători Petre Petcuț, Delia Grigore și Laura Căpiță –, ce a servit la licitarea și finanțarea de către Ministerul Educației și Cercetării a noului manual de profil (104 p.), publicat, în anul 2005, la Editura Sigma, de către cei trei tineri autori rromi: Petre Petcuț, Delia Grigore și Mariana Sandu.

Prin urmare, cei peste patru mii de elevi rromi care studiau ora de istoria și tradițiile rromilor, de la clasele a VI-a și a VII-a, aveau, de-acum, două manuale bine concepute și editate în condiții grafice foarte bune, fapt cu care se mai pot mândri, deocamdată, doar câteva minorități (maghiară, germană, a rușilor lipoveni, slovacă, turcă ș.a.).

De bună seamă că și alți autori s-au dedicat studierii istoriei rromilor (v. teza de doctorat a sociologului rrom, dr. Vasile Burtea, *Rromii în sincronia și diacronia populațiilor de contact*, București: Lumina Lex, 2002) și, de asemenea, unele ONG-uri ale rromilor (a se consulta, de pildă, articolele din publicațiile și studiile coordonate de Vasile Ionescu, președintele Fundației „Aven Amentza“, apărute în perioada 1993 – 2002, ori demersuri similare întreprinse de instituții neguvernamentale nerrome, generoase, ca: CDEC și CRCR, ambele din Cluj Napoca, Salvați Copiii – care a publicat lucrarea bilingvă, română – engleză, despre tradițiile rromilor în context românesc).

Autoarea „reperelor“ de față, din istoria și cultura rromilor, *Mariana Sandu*, încurajată de partenerii în proiectul „Romii vor să învețe“ – derulat de Romani CRISS, Ministerul Educației și Cercetării și Reprezentanța UNICEF în anul 2005 - ne reamintește ori ne întregeste imaginea în domeniul valorilor rrome, demersul său fiind extrem de util pentru elevii și profesorii rromi și nerromi din școli.

București, 18 decembrie 2005

conf. dr. **Gheorghe Sarău**,
consilier pentru limba rromani și rromi
în Ministerul Educației și Cercetării

Aceste mici *lingouri de istorie* sunt dedicate tuturor (copii, tineri, adulți majoritari, minoritari, elevi, studenți, profesori ș.a.), pentru înțelepciunea de a înțelege că ușa către progresul personal se deschide numai dinăuntru.
Mariana Dincă

În România, trăiesc 535.250 de romi conform recensământului oficial din anul 2002. Neoficial însă, numeroase organizații ale romilor susțin că numărul acestora depășește un milion de persoane. De ce nu-și declară romii etnia?

Robia de sute de ani, stigmatizarea continuă, *dar, mai ales, recensământul din 1942*, făcut de autorități special pentru deportarea romilor la Bug, a rămas adânc întipărit în memoria colectivă a romilor. Suferințele cumplite suportate atunci îi fac pe bătrâni să povestească, celor mai tineri, cu frică și rușine totodată, despre cele întâmplate acolo, transmițându-le că e greu să fii mândru de etnia ta atunci când faci parte dintr-un popor fără țară, fără o patrie care să te protejeze. Sunt de reținut cuvintele bătrânului Ion Sinescu din Suceava, unul dintre romii a căror viață a fost marcată de nedreapta deportare *la Bug*: “*Să nu scrii, tată, despre asta... Ce suferință, rușine și frică am tras atunci !*”

Pentru a scăpa de umbrele trecutului și pentru a putea să ne trăim prezentul și să ne facem un viitor propriu, trebuie să ne cunoaștem istoria, așa cum e cea a neamului nostru: extrem de zbuciumată și plină de privațiuni. Sunt de respectat și de admirat cei bătrâni, pentru modul în care au știut să supraviețuiască și să-și păstreze tradițiile, obiceiurile și modul lor de viață, dar teama de *ceilalți* nu trebuie preluată.

Într-o lume în continuă schimbare va trebui să ne schimbăm și noi, să ne educăm într-un spirit nou, pozitiv, optimist, să încercăm să facem ceva pentru noi și pentru semenii noștri, să ne iubim și să ne evidențiem valorile, fie umane, fie materiale, și să ajungem să spunem într-o zi – sunt rom – fără nici cea mai mică strângere de inimă.

Această lucrare se adresează, mai ales, învățăceilor romi, care au început să-și pună întrebări și să caute răspunsuri și care vor găsi, răsfoind aceste pagini, mici *lingouri de istorie*, dar și celor care, înainte să-i judece, vor dori, poate, să-și cunoască vecinii, elevii, prietenii sau pe simplii trecători romi și prin prisma istoriei poporului lor.

Mariana Sandu

Prima atestare documentară a robiei romilor pe teritoriul românesc datează din 3 octombrie 1385?

Prima atestare documentară a robiei, octombrie 1385

La acea dată, domnitorul Dan Vodă confirma dania de „40 sălașe de ațigani“ dăruite Mănăstirii Vodița de către domnitorul Vladislav, cu aproximativ 20 de ani înainte: *„40 de sălașe de ațigani să fie slobozi de toate slujbele și dăjdiile de venitul domniei mele“*. (Alex. Ștefulescu, *Mănăstirea Tismana*, București, 1909, p. 167-171).

În Transilvania, în jurul anilor 1400 (în timpul lui Mircea cel Bătrân), un boier Costea, stăpânea în Țara Făgărașului satele Viștea de Jos, Viștea de Sus și jumătate din Arpașul de Jos, „*precum și 17 țigani de cort*“? (*Documenta Romaniae Historica*, B, Moldova, I, București, 1975, p. 32-33).

În Moldova, romii sunt amintiți pentru prima dată într-un act din 2 august 1414? Informația se găsește într-un document din timpul lui Alexandru cel Bun, care dăruiește trei sate lui pan Toader Pitic *„pentru credincioasa lui slujbă: un sat la Cobâla, unde este casa lui, unde șesteț a fost Veriș Stanislav, iar alt sat la gura Jeravățului, unde cade în Bârlad, anume unde au fost cneji [de țigani] Lie și Țigăneștii, iar al treilea sat pe Bârlad, unde are altă casă a lui, unde sunt cneji [de țigani] Tamaș și Ivan“*. (M. Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare (1374-1437)* vol I, București, 1931, p. 103-105).

În anul 1422, regele Sigismund al Ungariei a acordat voievodului Ladislau privilegiul de a circula liber prin țară „împreună cu ceata sa de țigani”? (Hurmuzachi, vol. I/2 p. 527).

Libera circulație prin țară, 1422

În anul 1424, prin Constituția dată de împăratul Sigismund, romilor de la orașe li se dădea o jurisdicție proprie, pusă sub autoritatea unui voievod?

„Balthazar de Bornemisza (căpitanul general al Transilvaniei) le conferă lui Mathias Nagy și Thomas de Aiud voievodatul țiganilor din toată Transilvania”. (V. Ionescu, *Romii în Istoria României*, București, 2002, p. 32).

Fiecare ceată de țigani avea un șef propriu, care se numea *jude* (giude) sau *vătaf* în Moldova și Țara Românească și *voievod* în Transilvania. Voievodul era ales dintre bărbații cei mai puternici

și mai înțelepți din grup. El se bucura de o ascultare deplină din partea grupului.

Tot din acea perioadă, avem informații despre romii gabori din Transilvania. Numele acestui subgrup se pare că vine de la Gabriel (Gábor) Betleen, care le oferise unele drepturi. Primele atestări ale acestui subgrup datează din anul 1424, odată cu înființarea demnității de „voievod al țiganilor”, și care avea ca însemne ale onorabilității *tahtai-ul* („paharul puterii”) și pălăria cu boruri largi. În anul 1588, Dieta Ardealului desființează primul voievodat al romilor. Ca urmare, romii nu mai plăteau, ca până atunci, impozite voievodului lor.

Din aprilie până în august 1595, domnește, în Moldova, Ștefan Răzvan, domnitorul de etnie romă, care a fost alături de Mihai Viteazul în lupta sa împotriva marelui Imperiu Turcesc?

„Acest Răzvan era născut în Moldova, dintr-un tată țigan și o mamă moldovancă. El intrase de tânăr în armia polonă și, deosibindu-se printr-o vitejie neobicinuită în războiul polonilor cu muscalii, fu din simplu soldat ridicat la cele mai înalte trepte ostășești de craiul Poloniei, Ștefan Bathori. În urmă întorcându-se în Moldova, intră în slujba lui Aron Vodă, care îi dete rangul de agă și îl trimise la mai 1593, sol la Sigismund Bathori.

Ștefan Răzvan

Apoi, Răzvan primi de la Aron comanda gvardiei sale de unguri. El trase la sine dragostea acestor ostași și izbuti, după cum văzurăm, cu ajutorul lui Bathori, a răsturna pe domnul său și se urca astfel în locu-i, pe un tron de care se făcuse vrednic prin vitejia lui“.

Mai târziu, (în batalia de lângă Areni, la 3/13 decembrie 1595) prins de oamenii lui Ieremia Movilă, acesta a avut parte de o moarte cumplită.

„Printr-o cruzime înspăimântătoare el (Ieremia) porunci a pune pe Răzvan la caznă, apoi îi tăie nasul și buzele, și după aceea puse de-l trase în țeapă, espuindu-l asfel - privesc de jale - la armie și la locuitorii țării. În minutul în care mult nenorocitul Răzvan Vodă gemea de dureri pe țeapă, cu o crudă barbarie aduseră pe fratele său înaintea lui de-i tăiară capul. L-această vedere, durerea morții fratelui său adăogându-se la a sa, Răzvan deodată se ridică, tâșni pe țeapă, întinse brațile către dragul său frate și într-această mișcare își dete sufletul“.

„În drumul ce merge de la Suceava la Baia și până astăzi se arată și se pomenește movila lui Răzvan Vodă, loc unde zac, neuitate de popor, oasele viteazului domn. Astfel de cumplită moarte avu acest bărbat pe care meritul

său și norocirea îl înălțase din pulbere pe tronul patriei sale. Născut țigan, dintr-un neam osândit de veacuri la robie, el fu încă o dovadă puternică că în ochii providenței nu sunt popoare alese și popoare osândite, că ea răspândește deopotrivă îndurărilor sale peste toți oamenii, fărăosebire de nație și clasă, puind pe fruntea fiecăruia pecetea dumnezeirii și declarându-l cu drepturi deopotrivă ca toată omenirea, în libertate, la egalitate, la virtute și la adevăr". (N. Bălcescu, *Românii supt Mihai Voievod Viteazul*, Junimea, Iași, 1988).

La 1 decembrie 1599, „o ceată de lăutari-țigani, cântând imnuri naționale”, a fost prezentă la intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia?

Intrarea marelui domnitor în cetatea ardeleană „s-a făcut în sunetul viorilor țigănești care știau să cânte pentru toate ceasurile din viața omului, ceea ce denotă că alături de cei 8 trâmbițași care mergeau înaintea erau și viori țigănești”. (Istoria Românilor: Chipuri și Icoane, N. Iorga, p. 72).

Împărăteasa Maria Tereza (1740-1780) a decretat încă din anul 1758 legarea de un loc pentru plățirea de impozite a romilor din Banat și Ungaria, și a început un program de asimilare a acestora?

Astfel:

- „țigani nu puteau deține cai și căruțe,
- tinerii peste 16 ani puteau fi supuși serviciului militar,
- țigani trebuiau să plătească impozite; În anul 1761, numele de maghiar este înlocuit cu țărani noi (neubauer) sau de unguri noi (új magyarok),
- în anul 1767 se desființează jurisdicția voievodului asupra țiganilor,
- este interzisă folosirea limbii țigănești, [sunt interzise] portul și ocupațiile specifice ale țiganilor,
- în anul 1773 sunt interzise căsătoriile între țigani, iar căsătoriile mixte sunt reglementate strict,
- copiii de peste 5 ani urmează să fie ridicați și încredințați unor familii ne-țigane”. (Viorel Achim, *Țigani în Istoria României*, Ed. Enciclopedică, București, 1998).

În anul 1766, la 22 ianuarie, în Moldova, Gr. Alex. Ghica Voievod aproba prin Hrisovul său domnesc eliberarea robilor care au fost credincioși stăpânului? „un țigan ce de copil mic îl va lua stăpânul său în casa lui și va sluji cu credință și cu dreptate până va veni la vârstă cu aceia, și apoi stăpânul lui pentru cea cu credință și cu

dreaptă slujbă, ce au avut de la dânsul întru atâți ani se va milostivi asupra lui și-l va ierta de robi ...". (Nicolae Grigoraș, *Robii în Moldova*. Anuarul Institutului de Istorie și Antropologie A.D. Xenopol, Ed. Academiei, Iași, 1967).

În anul 1780, se naște la Iași, într-o familie de lăutari robi, Vasile Barbu Lăutaru ca fiu al starostelui de lăutari Stan Cobzariul și al Ilincăi?

Eliberarea robilor credincioși, 1766

„La 1804, deja renumit în Moldova, Barbu Lăutarul preia starostia breslei. Se căsătorește câțiva ani mai târziu și are mai mulți copii, dintre care doar trei îi duc meseria mai departe: Gheorghe Scripcariul, Ioan Scripcariul și Vasile Scripcariul.

Lăutăria le asigură venituri consistente, de vreme ce familia lui Barbu Lăutarul, din mahalaua Frecăului, se răscumpără din robie, la 6 iulie 1845, conform condiții de Prescrierea birnicilor și a dezrobiților țigani din orașul Eși“.

Barbu Lăutaru

Spre apusul carierei sale, Barbu Lăutarul are marele privilegiu de a-l întâlni pe virtuozul maghiar Franz Liszt, venit la Iași la invitația lui Vasile Alecsandri. Barbu l-a uimit atunci pe Liszt, redând la scripcă, fără greșală, un marș unguresc improvizat în acel moment de compozitor la clavier. Franz Liszt și-a notat în carnetul său de schițe două „cântece de beție“ interpretate de Barbu Lăutarul, pe care le-a folosit apoi în „Rapsodia română pentru pian“.

Mormântul lui Barbu se presupune că este în curtea Bisericii „Sf. Ioan Zlataust“, printre ai cărei ctitori se numără, dar anul decesului nu este clar: 1858, 1861 sau 1864. (Viorel Cosma, *Lăutarii de ieri și de azi*, Ed. Du Style, București, 1996).

La 12 septembrie 1782, împăratul Iosif al II-lea (1780 -1790) a instituit un regulament numit *De Regulatione Zingarorum*, prin care reglementa statutul romilor din Transilvania?

Statutul romilor din Transilvania, 1782

Astfel:

- se interzice țiganilor să mai locuiască în corturi; folosirea limbii țigănești se pedepsește cu 24 de lovituri de băță,
- cerșitul este interzis,
- copiii de țigan să fie dați la școală și să nu mai umble goi,
- copiii de sexe diferite să doarmă separat,
- țiganii să frecventeze biserica duminică și în zilele de sărbătoare,
- să asculte de sfaturile preoților,
- în ceea ce privește mâncarea, îmbrăcămintea și limba, țiganii să urmeze obiceiul locului,
- nici un țigan să nu mai dețină cai,
- autoritățile sătești să nu mai permită nici unui țigan să trândăvească,
- țiganii sunt obligați să se ocupe de agricultură, altfel vor fi pedepsiți,
- li se permite să se ocupe de muzica lor doar atunci când nu este de muncă la câmp. (Viorel Achim, *Țiganii în Istoria României*, Ed. Enciclopedică, București, 1998).

În data de 19 iunie 1783, la Cernăuți, împăratul Iosif al II-lea a dat un ordin prin care robia era desființată în Bucovina?

A fost, însă, extrem de greu să fie aplicat acest ordin pentru că boierii și mănăstirile nu voiau să renunțe la o mână de lucru neplătită și care se afla la dispoziția lor. Ei argumentau că starea de robie este *„cea mai potrivită pentru țigani, fiind în avantajul țăganilor“*. (Viorel Achim, *Țigani în Istoria României*, Ed. Enciclopedică, București, 1998).

La 22 august 1785, Iosif al II-lea dă o patentă prin care desființează robia în Ardeal?

Deși nobilimea maghiară s-a opus puternic acestei măsuri, un an mai târziu, *„în 1786, s-a dat o ordonanță imperială privind servitorii. Raporturile lor cu stăpânii trebuiau să fie voluntare și să se bazeze pe un contract cu a-țeștia“*. (P. Petcuț, D. Grigore, M. Sandu, *Istoria și tradițiile romilor*, [manual], Ed. Ro Media, București, 2003, p. 57).

Anton Pann, unul din fondatorii literaturii populare culte românești, a scris muzica pentru imnul României *„Deșteaptă-te Române!“*?

El s-a născut în anul 1794 la Sliven (Bulgaria), într-o familie de romi căldărari. Numele său adevărat era Antonie Pantaleon Petroveanu, fiul lui Pantaleon Petrov și al Tomaidei. În anul 1812, Anton Pann s-a refugiat în București, iar în anul 1827 a fost numit profesor de muzică bisericească la Seminarul din Rm. Vâlcea. Îndrăgostit de nepoata stareței de la mănăstirea „Dintr-un Lemn“, a fugit la Brașov împreună cu tânăra domnișoară, căsătorindu-se la biserica din Schei. În această perioadă, el și-a schimbat numele inițial în cel de Anton Pann. Din anul 1828, revenit la București, Anton Pann a fost profesor de muzică și tipograf, având atelierul său propriu, unde își edita lucrările literare și muzicale. Anton Pann a murit în anul 1854.

„După victoria Revoluției în Țara Românească, la 29 iulie 1848, Anton Pann a participat alături de oficialitățile orașului la ceremonia organizată în Parcul Zăvoi din orașul Râmnicu-Vâlcea, cu prilejul „sfințirii stindardelor libertății naționale după noua constituție“, când s-a cântat pentru prima oară marșul revoluționar „Deșteaptă-te române“, pe versuri de Andrei Mureșanu, a cărui muzică o compusese Pann, adaptând melodia cântecului „Din sânul maicii mele“. Acest moment a reprezentat prima intonare a viitorului Imn de Stat al României. A fost paracliser la biserica Olari, cântăreț la biserica Sfinților,

a învățat meșteșugul tiparului și a fost psalt învățător de copii în arta muziciei". (Antologia Fabulei Românești, ediție îngrijită de Constantin Ciuchindel, Ed. Tinerețului, București, 1966; Casa Memorială Anton Pann din Râmnicu-Vâlcea - www.muzeu-vâlcea.ro).

În anul 1812, Ion Budai Deleanu (n.1770 sau 1763 - 1820, 20 august) termină versiunea definitivă a Țiganiadei, „*poemă eroi-comică în 12 cânturi*“? Poemul este publicat pentru prima dată în „Buciumul român“ și este, de altfel, singura epopee realizată în literatura română.

Țiganiada

Subiectul îl constituie expediția *țiganilor* împotriva turcilor din porunca lui Vlad Țepeș. Într-un război al lui Vlad Țepeș, domnitorul se gândește că s-ar putea folosi și de ajutorul *țiganilor*, din care și-a făcut o armată aparte. În același timp, un nobil ungar, ce „se trăgea dintr-o viță - despre strămoșii lui - țigănească“, pleacă să caute pe Anghelina, iubita sa, despre care a aflat că a fost furată de zmeu.

„Expediția lui Țepeș, cea a țiganilor și a lui Becicherec [în limba romani „beș khere“ =stai acasă - n.n.] sunt trei acțiuni pe care poezul le împletește uneori cu multă dibăcie.

Țepeș? Cu ajutorul Sfinților își bate dușmanii, ai căror sprijinitori sunt Dracii.

Țiganii? După ce scapă de oarecari încercări la cari l-a supus domnul, vreau - îndemnați de draci - să-și facă un stat, dar la alegerea căpeteniei se ceartă și se bat...

Becicherec? În drumu-i, dă peste Țigani, e în primejdie de moarte, scapă și - aflând că Anghelina a murit - se întoarce acasă. (...)

Satira la adresa nobilimii ungurești și la adresa călugărilor e plină de haz și poate de aceia autorul și-a ascuns numele sub pseudonimul Leon Dianeu (în care, prin anagramă, putem găsi pe Ion Deleanu). (Țiganiada, Biblioteca pentru toți, nr. 891-892, Ed. Librăriei Leon Alcalay, București).

Într-o scrisoare din 1812, adresată lui Petru Maior de către Ion Budai-Deleanu, reiese că cei doi corifei ai Școlii Ardelene aparțineau etniei rome ?

„... am să-ți aduc aminte cum că eu învățând latinești, italienește și franțozește, întru care limbi se află poesii frumoase, m'am îndemnat a face o cercetare: de s'ar putea face ș'in limba noastră, adică în cea românească (căci a noastră, cea țigănească, nu se poate scrie și puțini o înțăleg) cevas asemene; (...)

Cea mai de pe urmă, să știi că fiind eu țigan ca și tine, am socotit cuvios lucru de a scrie pentru țiganii noștri, ca să preceapă ce feliu de strămăși au avut/și să să învețe a nu face și ei doară nebunii asemenea, când s-ar întâmpla să vie cândva la o tâmplare ca aceasta.

Adevărat că aș fi putut să bag multe minciuni lăudând pe țigani și scornind fapte care ei n-au făcut, cum fac astezi istoricii unor neamuri, care scriind de lăudând de începutul norodului său, să sue până la Dumnezeu și tot lucruri minutate bârfesc. Dar eu iubesc adevărul”. Sursa: D.Grigore, P.Petcuț, M. Sandu, Istoria și tradițiile minorității romani. Manual pentru Clasele a VI-a și a VII-a, MEC, Ed. Sigma, București, 2005, p.48.

În anul 1821, în timpul revoluției condusă de Tudor Vladimirescu, un taraf de lăutari a fost masacrat alături de „batalionul sacru“?

„În bătălia de la Drăgășani, batalionul sacru care trebuia să se jertfească în această luptă, înainta având în fruntea sa și muzica de țigani a boierului Constantin Golescu, pe care o luase de la Colintina“ (N. Iorga, Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu, București, 1921, p. 307).

În anul 1822, la 6 noiembrie, 200 de romi lăutari au participat la intrarea lui Grigore Ghica în București?

„În rândul al șaptelea, în fața domnului, venea armașul călare, cu ofițerii săi și înconjurat de peste 200 de țigani, cântând din tot felul de instrumente și îmbrăcați de asemenea bine, întocmai ca burghezii“. (George Potra, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, Mihail Dascăl Editor, București, 2002, p.124).

În anul 1831, Regulamentului Organic din Țara Românească îi era anexat și un Regulament pentru îmbunătățirea soartei țiganilor statului ?

Acesta urmărea:

- lichidarea nomadismului,
- statornicirea țiganilor și deprinderea lor cu lucrarea pământului,
- repartizarea a câte 5-6 familii de țigani într-un sat pentru a-i dispersa,
- limitarea libertății lor de mișcare.

În Moldova, s-a adoptat „*Reglementul pentru statornicirea țiganilor*“ prin care se dorea „*așezarea țiganilor statului pe moșiile particulare, proprietarii asigurându-le teren și grădină, dar și să le înlesnească construirea de case*“.

(*Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, București, 1944, p. 19, 26,191,194).

În anul 1834, Ioan Cămpineanu este primul boier care-și eliberează robii romi pe care-i moștenise de la părinții săi?

„Cămpineanu a fost primul și singurul boier care și-a eliberat țiganii moșteniți, în mod oficial, pe vremea aceea“. (George Potra, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, Mihail Dascăl Editor, București, 2002, p.103).

Mihail Kogălniceanu, în anul 1837, la 2 august, la Berlin, își publică studiul „*Esquisse sur l’histoire, les moeurs et la langue des Cigains, connus en France sous le nom des Bohemiens*“, sub semnătura Michel de Kogalnitchan? Traducerea studiului a fost realizată în anul 1900, la Iași, de către Gh. Ghibănescu, sub titlul „*Schiță despre țigani*“ [istoria, obiceiurile și limba țiganilor, cunoscuți în Franța sub numele de boemieni].

Eliberarea robilor romi

Mai târziu, într-un discurs rostit la Academia Română în Ședința Solemnă de la 1 Aprilie 1891, Mihail Kogălniceanu face o descriere a vieții bieților robi romi dinainte de dezrobire:

„Chiar pe ulițele orașului lași, în tinerețele mele, am văzut ființe omenеști purtând lanțuri la mâini sau la picioare, ba unii chiar coarne de fier aninate de frunte și legate prin coloane împrejurul gâtului. Bătăi crude, osândiri la foame și la fum, închidere în închisori particulare, aruncați goi în zăpadă sau în râuri înghețate, iată soarta nenorociților țigani! Apoi disprețul pentru sfințenia și legăturile de familie. Femeia luată de la bărbat, fata răpită de la părinte, copiii răpiți de la sânul născătorilor lor răzlețiți și despărțiți unii de alții și vânduți ca

vitele la deosebiți cumpărători în cele patru colțuri ale României”. (M. Kogălniceanu, *Tainele inimii*, Editura pentru Literatură, București, 1964, p. 346-347).

În anul 1843, la 22 martie, în Țara Românească a fost dată prima lege prin care au fost eliberați robii domnești: „Lege pentru desființarea dajnicilor de sub administrația Vorniciei Temnițelor și trecerea lor sub administrația ocârmuitorilor de județe“?

„După ce acești oameni vor fi pe deplin asimilați sub aspect fiscal cu plugarii săteni, zeciuiala lor intră în cutiile satelor, iar prin fondul de răscum-părare [a țiganilor particulari] Visteria va da doar 47.600 lei”. (*Analele Parlamentare ale României*, XII/1, București, (1890-1915), p. 301-304).

În anul 1844, la 31 ianuarie, în Moldova au fost eliberați robii mănăstirești?

Eliberarea robilor mănăstirești, Moldova, ianuarie 1844

Mihail Sturdza adoptă legea „*pentru regularizarea țiganilor mitropoliei, a episcopiiilor și mănăstirile în deobște*“, în baza căreia romii care erau robi mănăstirești deveneau liberi. Acum ei aveau și dreptul de a se căsători cu români.

„Dărilor adunate de la acești țigani formează un fond special destinat răscumpărării țiganilor robi pe care particularii îi scot la vânzare”. (Analele Parlamentare ale României, XII/2, București, (1890-1915), p. 424).

În anul 1844, la 14 februarie, în Moldova, a fost votată legea prin care romii domnești deveneau liberi, având aceleași drepturi ca și moldovenii?

„Țiganii sunt scutiți de bir timp de un an, iar de toate celelalte îndatoriri către stat ale locuitorilor dajnici timp de trei ani de la așezare. Scutirile sunt valabile și pentru țiganii deja așezați, și se aplică începând cu momentul în care s-a petrecut așezarea lor”. (Analele Parlamentare ale României, XII/2, București, p. 521-523).

În revista „Propășirea. Foaie științifică și literară, Iași”, în anul 1844, în perioada martie - octombrie, apare prima parte a „Istoriei unui galbân și a unei parale”, de Vasile Alecsandri?

Autorul *„amintește de țiganii cei chiniuți, dar și de farmecul și pitorescul deosebit ce-l prezintă șatrele acestor nomazi”.*

De asemenea, în nr. 5 din 1844 al acestei reviste, Vasile Alecsandri publica poezia „Desrobirea țiganilor”.

Totodată, *„urmând exemplul lui Câmpineanu, care, în anul 1834, slobozește din robie toți romii moșteniți de la părinți, Vasile Alecsandri și-a eliberat robii după dorința părinților, din balconul casei din Mircești”.* (Mihai Merfea, *Cultură și civilizație romani*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1998, p.71).

În anul 1844, Cezar Bolliac (1813-1881) publica, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, o „Scrisoare ...” prin care militează pentru cauza romilor?

„Veniți domnilor, veniți toți câți ați pus odată mâna pe condei, porniți de un sentiment nobil, profesori, jurnaliști și poeți, veniți să facem pentru întâia oară o cauză comună, cauza țiganilor și să ne luptăm pentru slobozenia lor: religia, interesul statului și duhul înaintării noroadelor ne va fi în ajutor”. („Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. 40/2.10.1844, p. 315-316).

El este, de asemenea, autorul poemelor „Fata de boier și fata de țigan”, „Țiganul vândut”, „O țigancă tânără cu pruncul la statuia Libertății” etc.

În anul 1847, la 11 februarie, au fost eliberați „toți țiganii mitropoliei, ai episcopiiilor, ai mănăstirilor și metocurilor, ai bisericilor și ai oricărui alt așezământ public” din Țara Românească?

„se desrobeau, fără indemnitate, țiganii mitropoliei, episcopiiilor, mănăstirilor și așezămintelor publice, fără deosebire, câte se află pe cuprinsul Țării Românești”. (I.C.Filitti, *Domniile sub Regulamentul Organic*, București, 1915, p. 86).

Revoluționarii pașoptiști din Țara Românească cuprinseseră în Programul lor din 9 iunie 1848 și „desrobirea țiganilor prin despăgubire“?

Ei au declarat, în 1848, la 26 iunie, dezrobirea robilor boierești/particulari și au constituit „*Comisia pentru liberarea robilor*“, formată din Cezar Bolliac, Ioasa Zmagoveanu și Petrache Poenaru. (Cornelia Bodea, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, București, 1982, p. 536-537).

Revoluția a fost, însă, înfrântă de către Fuad Pașa, iar caimacamul Țării Românești hotărăște „*ca toate acturile slobozite în vremea revoluției în privința țiganilor particularilor rămân desființate și că bileturile slobozite fiecăruia din acei țigani de la 11 iunie din urmă până la 13 septembrie curgător să se ia înapoi și să se desființeze*“. (George Potra, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, Mihail Dascăl Editor, București, 2002, p. 110).

De altfel, și în „*Dorințele Partidei Naționale în Moldova*“, revoluționarii moldoveni au cerut, în august 1848, la Cernăuți, desființarea robiei. (Cornelia Bodea, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, București, 1982, p. 661).

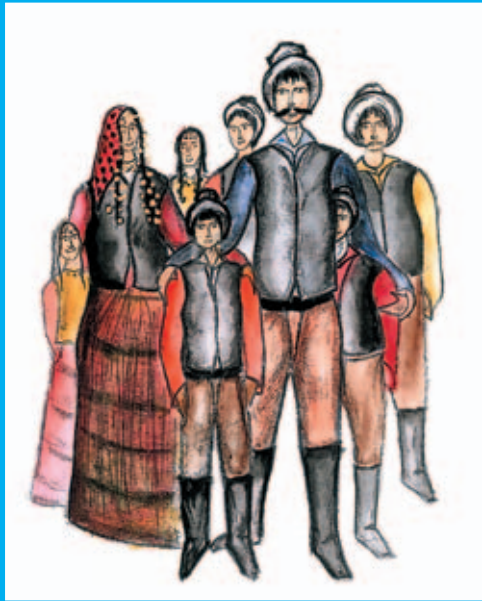
În anul 1855, la 10 decembrie, în Moldova, domnitorul Grigorie Alexandru Ghica (1849 -1856) abolea robia prin „leguirea pentru desființarea sclăviei, regularea despăgubirei și trecerea emancipațiilor la dare“?

Prin această lege țiganii boierești sunt declarați liberi.

„*Proprietarii urmau să încaseze o despăgubire, care era de 8 galbeni pentru lingurari și vătrași și 4 galbeni pentru lăieși...Dintr-un raport al Departamentului de finanțe al Moldovei din iunie 1856 reiese că 334 de proprietari au cerut despăgubiri pentru foștii robi, iar 264 au renunțat la ele*“. (Viorel Achim, *Țiganii în Istoria României*, Ed. Enciclopedică, București, 1998).

În anul 1856, la 20 februarie, în Țara Românească, domnitorul Barbu Știrbei (1849 -1856) abolea robia prin „Leguirea pentru emanciparea tuturor țiganilor din Principatul Țării Românești“?

Prin această lege era desființată robia romilor boierești.

Abolirea robiei în Țara Românească, februarie 1856

Proprietarilor li se acordă o despăgubire de 10 galbeni pentru fiecare individ. Numărul acelor boieri care nu au pretins nici o despăgubire de la stat este de 420, iar al țiganilor liberați de ei - 2611. (George Potra, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, Mihail Dascăl Editor, București, 2002, p. 109).

În februarie 1856, la Teatrul din Iași, se joacă piesa lui Gh. Asachi, „Țiganii - idil cu cântece“, piesă dedicată domnitorului Grigorie Al. Ghica care dezrobise robii domnești?

„Pentru a da ocazie la o publică manifestare a acelor nobile sentimente și a recunoștinței eman-

cipaților, s-au improvisat idilul de față, despre caracterul etnic a țiganilor și după modelul comic ce ni-au lăsat între alte scrieri anticul Teocrit. Reprezentarea repetată a aceste mici compuneri fiecare dată s-au încuvințat prin aplauze unanime, care nu se pot atribui decât la sentimente de propriul triumf ce societatea serbează prin ist mare act de filantropie“. (Gheorghe Asachi, *Opere II*, Ed. Hyperion, Chișinău, 1991).

În anul 1861 au fost dezrobiți romii din Basarabia?

„Liberarea țiganilor din Basarabia a avut loc în anul 1861, iar așezarea și împrumărirea lor s-au făcut, ca și pe al noi, în jurul mănăstirilor și așezărilor mai importante, unde viața era mai ușoară“. (George Potra, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, Mihail Dascăl Editor, București, 2002, p. 112).

Dezrobirea romilor din Basarabia, 1861

În anul 1878, Barbu Constantinescu, doctor în filosofie, cunoscător al limbii romani, este autorul primelor studii și cercetări aprofundate referitoare la romii din România, între care „Probe de limba și literatura Țiganilor din România“?

„În țara noastră, în decurs de un secol, n-a apărut decât un volumaș în românește, despre limba și literatura Țiganilor. Autorul său, Barbu Constantinescu, era un discipol al scriitorului post-pășoptist B.P. Hașdeu, fondatorul folcloristicii noastre moderne. Despre un neam cu care românii au conviețuit mai bine de șapte veacuri, un volumaș - și atât! Meritul lui Barbu Constantinescu e cu atât mai mare cât el, deși a fost susținut de Hașdeu, care i-a pus la dispoziție coloanele ziarului său, s-a izbit de nepăsarea oficialității“. (Viorica Huber; *Basmе Țigănești*, Ed. Universal Dalsi, București, 1997, p. 212).

În anul 1882, G. Dem. Teodorescu culege, „în 3-4 zile“, de la lăutarul Petre Crețul Solcan peste 7.000 de versuri?

„Cifra egalează, cel puțin în număr, dacă nu și în calitate, cu XI cărți din „Iliada lui Homer“, cu XI cărți din Eneida lui Vergiliu.“ (Viorel Cosma, *Lăutarii de ieri și de azi*, Ed. Du Style, București, 1996).

Celebrul Zavaidoc a cântat cu Enescu răniților din spitale în primul război mondial?

După acte, Zavaidoc se numea Marin Teodorescu și s-a născut la 8 martie 1896, la Pitești, într-o familie de lăutari.

„În primul război mondial, Zavaidoc s-a înrolat ca voluntar, pentru a fi alături de fratele său mai mare. Cutureiera spitalele împreună cu George Enescu și cântăreața de operă Elena Zamora, dăruind răniților un strop de bucurie“.

Pe 13 ianuarie 1945, Zavaidoc s-a stins și a fost înmormântat la Cernica. (După articolul „Zavaidoc patru cămăși“ al Tatianeii Dabija/Figuri de lautari/Jurnalul Național - ediție de colecție - Lăutarii românilor/28 iun. 2004).

O orchestră compusă din lăutari romi a cântat în pavilionul României, în anul 1900, la Expoziția Universală de la Paris, fără partitură, pe întuneric, uimind asistența cu măiestria de care dădeau dovadă?

Orchestra de lăutari romi, 1900

Această întâmplare este redată, cu mici diferențe, de mai mulți autori:

„Într-un pavilion erau adunați muzicanți ai diferitelor țări, pentru executarea unui concert. La un moment dat, în toiul execuției, lumina electrică se stinge, sala rămâne în întineric, iar orchestra amuțește. Numai țiganii români au continuat să cânte până s-a aprins lumina din nou, fiindcă ei nu prea aveau de suferit din cauza luminii. Notele, pe care dacă le știau nu le vedeau, le aveau întipărite în minte cu mult înainte”. (George Potra, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, Mihail Dascăl Editor, București, 2002).

„În fața unei asistențe numeroase, în plin concert, datorită unui scurt circuit, lumina s-a stins. Toată orchestra și-a încetat cântecul, cu excepția unei singure viori, care înfruntând bezna, a răsunat mai departe. Urale și aplauze furtunoase au răsplătit pe muzicianul îndrăzneț, care nu era altul decât [romul] *Cristache Ciolac*”. (Viorel Cosma, *Lăutarii de ieri și de azi*, Ed. Du Style, București, 1996, p. 152).

În anul 1924, Nicolae Ion publica la Brașov „Căzania țiganilor - povestită în versuri de glume“?

Aici se descrie încercarea poporului rom de a-și construi o biserică și de a avea un preot „de viță romă”. Concluzia însă este una tristă:

*De-atunci și pân-acum
N-au biserică nici cum,
N-au nici sat, loc stătător,
Nici popă de vița lor,
Ci umblă din țară-n țară
După ei toți strigă cioară,
Câr! Ciroi și ciricii
După țigan bat dinții;
Unii latră ca câinii,
Când se zăresc țiganii;
Ei cu vină, fără vină,
Tac, că-s în țară streină,
Și-or tăcea până trăiesc,
Că-s sub blăstăm preoțesc“ .*

(*Căzania țiganilor*, Ed. Librăriei Ciurcu, Brașov, 1924, p. 24).

În anul 1927, Societatea lăutarilor „Junimea Muzicală”, sub conducerea lui Iancu Panaitescu, a fost recunoscută ca persoană juridică?

Societatea avea sediul în str. Vulturului nr. 147, la cafeneaua lui Constantin Urziceanu. (Arhivele Statului București, Direcția Generală a Poliției, dos. 34/1922-1938, f. 30-32, L. Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țiganii din România (1919-1944)*, Doc. Nr. 21, Cluj, 2001).

În martie 1933, a luat ființă „Asociația Generală a țiganilor din România”, din inițiativa arhimandritului Calinic I. Popp Șerboianu?

Acesta, luând contact cu Comitetul Societății Lăutarilor „Junimea Muzicală”, a hotărât formarea unui comitet provizoriu din membrii comitetului de conducere al Societății „Junimea Muzicală”, sub președinția sa, care să primească înscrierile în asociație, să încaseze taxele de înscriere și să redacteze statutele. Sediul provizoriu al acestei Asociații era în str. Vulturului nr.147, la cafeneaua lui Constantin Urziceanu.

Programul Asociației cuprindea, printre altele:

- apariția unei gazete,
- înființarea de cursuri pentru adulți,
- înființarea de biblioteci, atenee, muzee, spitale, căminuri, cantine,
- înființarea unei universități țigănești, a unor grădinițe,
- ajutorarea elevilor săraci cu cărți, haine și mâncare,
- colonizarea țiganilor nomazi.

Arhimandritul Calinic I. Popp Șerboianu, în etate de cca. 50 de ani, domiciliat în București, str. Turnu Roșu nr. 11 (Șoseaua Crângași), era originar din Costești - Argeș; licențiat al Facultății de Teologie din București, a slujit ca diacon la Capela Română din Paris în anii 1909-1911, după care, venind în țară, a fost numit paroh la Biserica Kalinderu din Capitală. Între anii 1923-1927, a fost plecat în America, de unde, revenind în țară, răătăcește ca monah prin mănăstirile oltene, în special la Cozia și Stânișoara.

În anul 1929, pleacă la Paris, unde își tipărește lucrarea sa intitulată: „Les Tiganes- Histoire-Etnographie- Linguistique-Grammaire- Dictionnaire”, într-un vol. de 397 pagini, la editura Payot, Paris.

În urma publicării acestei cărți, a fost ales membru corespondent la „The Gipsy Lore Society - Societate londoneză pentru studiul vieții și istoriei țiganilor“. Această alegere îi inspiră ideea de a încerca organizarea țiganilor din România. Sus-numitul nu este țigan de origine, vorbește însă perfect țigănește și se dă drept țigan pentru a capta încrederea deplină a acestora“.

(Arhivele Statului București, Direcția Generală a Poliției, dos. 34/1922-1938, f. 30-32, L. Nas-tasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țiganii din România (1919-1944)*, Doc. Nr.21, Cluj, 2001).

Uniunea Generală a Romilor din Romania, condusă de G.A. Lăzărescu - Lăzurică era în proiect de constituire încă din septembrie 1933?

Actul de constituire al acestei asociații datează însă din 16 noiembrie 1933. „Se înființează în București „Uniunea Generală a Romilor din Româna“ cu sediul provizoriu în str. Sârbească nr. 8, din inițiativa d-lui G. A. Lăzărescu-Lăzurică, de origină țigan, absolvent al Școlii Superioare de Comerț, depozitar de lemne și furaje“ ...“ Ultimul nume - Lăzurică - este adoptat ca fiind numele bunicului său și ca adevărat „țigănesc“.

Scopul acestei Uniuni este cultural, social și spiritual, înlăturând de la început orice substrat politic, și în această Uniune se încadrează orice cetățean rom, indiferent de profesia și activitatea sa publică.

La înființare, s-au adoptat un drapel și o insignă:

„Art. 23: Drapelul Uniunii se compune din culorile naționale cu pajura țării, purtând în fiecare colț câte un semn distinct, reprezentând o vioară, o nicovală, un compas și o mistrie cu ciocan, semne ale artei și meseriilor romilor din România“.

Cele 10 porunci ale romilor din regulamentul Uniunii:

1. să nu furi
2. să nu blestemi
3. să nu juri fals
4. să nu trăiești necununat
5. să aperi Biserica Ortodoxă
6. să fii devotat țării și Regelui
7. să nu bei
8. să nu ascuți șoaptele dușmanilor țării și ai Bisericii Ortodoxe
9. să ascultați porunca Voievodului nostru G. A. Lăzărescu-Lăzurică

10. să te înscrii în Uniunea Generală a Romilor.

(Arhivele Statului București, Prefectura Poliției Capitalei, dos. 123/1933, f. 56-65, L.Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țigani din România (1919-1944)*, Doc. Nr.38, Cluj, 2001).

În anul 1933, duminică 8 octombrie, la București, a avut loc primul Congres al romilor din România?

Acesta s-a ținut în Sala Ileana, din Câmpul Moșilor, la orele 10 dimineța.

Nota Direcției Generale a Poliției din 7 oct. 1933 precizează:

„Uniunea Romilor din România este pusă sub protecția Î.P.S.S. Patriarhului României, care i-a dat și i-a promis lui Lăzurică tot sprijinul în vederea congresului, spunându-i că îi va aloca lunar și o subvenție de 10.000 de lei, în vederea susținerii asociației țigănești“.

În moțiunea votată la acest congres se spune:

„Vom stăruii mereu pentru ca forurile competente să doneze UGR un teren, ca să clădim pe el un mare cămin, în care să ființeze: un dispensar, un serviciu de contencios, un Ateneu Popular, un adăpost pentru romii sosiți din provincie în mod temporar, o grădiniță de copii, o sală de adunare și de legiferare a exercitării meseriei de lăutar“. (Arhivele Statului București, Prefectura Poliției Capitalei, dos. 34/1922-1938, f. 46, L.Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țigani din România (1919-1944)*, Doc. Nr.28, Cluj, 2001).

În martie 1934, la București, s-a organizat primul festival artistic cultural al romilor, cu ținere de conferințe, spectacol de teatru, defilare, concerte de muzică, prezentarea diverselor obiceiuri tradiționale?

Iată ce se spunea în anunțul care prefigura acest eveniment:

*„Frați romi!
Concetățeni romi!*

Uniunea Generală a Romilor, împlinind aproape 1 an de existență, timp în care i-a organizat pe romii din întreaga țară și a izbutit să realizeze lucruri modeste, dar frumoase până în prezent, pornește acum la o intensă manifestare artistico-culturală;

Primul festival artistic cultural al romilor, București, martie 1934

De aceea, s-a hotărât organizarea primului și unicului în România, chiar și în Europa, a unui MARE FESTIVAL ARTISTIC - CULTURAL, dat sub patronajul d-lui Gabriel Marinescu, prefectul Municipiului București, cu următorul program:

- 1. Conferință despre Originea, istoria și emigrația romilor în Europa, conferință ținută de dl. G. A. Lăzurică (voievodul romilor);*
- 2. „Rivalii”, piesă într-un act, cu subiect luat din viața de pe front, în care se arată patriotismul și spiritul de umanitate al soldatului rom în timp de război, piesă originală de dl. Gal, publicist rom;*
- 3. Defilare alegorică a breslașilor romi;*
- 4. Quartet muzical: pian, violoncel, vioară primă și secundă;*
- 5. O nuntă țigănească cu cântece și dansuri țigănești vechi, de origine indiană, precum și ospete cu datini și obiceiuri țigănești.*

Festivalul este organizat de G. A. Lăzurică, președintele Uniunii Generale a Romilor din România, în folosul grădinițelor de copiii romi din România.

Programul se va executa numai de diletanți romi.

Suntem încredințați că semenii noștri romi, precum și concetățenii noștri

români ne vor sprijini, asistând la acest festival care va avea loc în sala Teatrului Cinema „Omnia” din Bulevardul Schitu Măgureanu nr. 4, duminicile de la 18 și 25 martie a.c., ora 10 dimineața precis”. (Arhivele Statului București, Prefectura Poliției Capitalei, dos. 123/1933, f. 54, L.Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țigani din România (1919-1944)*, Doc. Nr. 41, Cluj, 2001).

La 1 mai 1934, sub conducerea lui Gh. Niculescu, s-a constituit „Asociația Uniunea Generală a Romilor din România”, în urma demisionării d-lui G.A. Lăzărescu-Lăzurică?

Gh. Niculescu [Gogu Floraru] era proprietarul florăriei „La doi trandafiri”, aflată în Piața Sf. Anton nr. 10 din București. De altfel, sediul central al asociației avea aceeași adresă. *Prin prezenta, aducem la cunoștința dv. că dl. Lăzărescu-Lăzurică, în ședința comitetală de la 29 mai a.c., a demisionat din funcția de președinte pentru mai multe motive, între care și acela că nu este rom de origine ...*

Programul Asociației:

1. Să cultive între membrii ei spiritul de ordine, iubire de dinastie, respect legilor și autorităților bisericii creștin - ortodoxe;
2. Să combată cerșetoria practică de unii romi, dând orientări pentru o viață mai demnă, rezemată pe muncă;
3. Să combată analfabetismul, îndrumând la carte pe copiii romi, să înființeze grădinițe pentru copii;
4. Să încurajeze talentele care se remarcă pe tărâmul artistic.
5. Să organizeze șezători, conferințe educative etc.;
6. Să creeze sau să sprijine operele de asistență care ar ajuta pe romii săraci, pe lehuzele rome, pe șomeri etc.;
7. Să organizeze colonii de copii, excursiuni;
8. Să organizeze cooperative de construcțiuni, dând posibilitatea celor cu puține mijloace să devină proprietari de locuri și case;
9. Să ia măsuri și să intervie pentru împrumutarea nomazilor cu locuri de casă și să combată concubinajul;
10. Să îndrumeze pe membrii romi, infiltrându-le spiritul religios”.

(Arhivele Statului București, Prefectura Poliției Capitalei, dos. 123/1933, f.28-44, 93, L. Nastașă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țigani din România (1919-1944)*, Doc. Nr. 46, 52, Cluj, 2001).

Asociația Uniunea Generală a Romilor din România a funcționat până în anul 1941 și a fost desființată oficial, în 1948, de către autoritățile comuniste.

Regele țiganilor, Mihail Kwiek, din Polonia, dorea înființarea unui stat rom în India?

Ziarul „Tempo“ publica, în anul 1934, la 11 decembrie, în București, informația conform căreia regele se află la Cernăuți. Dinastia Kwiek, prin regii romi Dimitrie, Mihail, Vasile, Mateiaș, Rudolf, Ianos, emigrați din România, a existat între anii 1926-1939.

„În București intenționează să ceară audiență polpredului sovietic Ostrovsky, pentru a se interesa de organizarea statului țigănesc din Rusia Sovietică, în vederea realizării unei mișcări pan-rome pentru înființarea unui stat țigănesc în India, pe malurile Gangelui. Se anunță că Mihai Kwieck intenționează să facă o călătorie de studii în Republica Moldovenească de peste Nistru. Apoi, se arată că Sovietele au înființat o universitate țigănească la Moscova, care ar număra 2000 de studenți“. (Arhivele Statului București, Prefectura Poliției Capitalei, dos. 34/1922-1938, f. 108, L. Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țigani din România (1919-1944)*, Doc. Nr. 72, Cluj, 2001).

Începând cu 24 septembrie 1932 - până la 8 martie 1938 (nr.70), un grup de intelectuali de origine țigănească: Aurel Th. Manolescu Dolj - ziarist, Marin I. Simion - poet, „N. St. Ionescu - avocat și profesorul C. Nicolăescu-Plopșor“ din Craiova au editat ziarul „Timpul“?

Acesta a apărut periodic și era proprietatea d-lui Aurel Th. Manolescu Dolj.

În ultimele două numere din toamna lui 1937, ziarul își manifestă deschis susținerea în alegerea Partidului Național Creștin. Mai mult chiar, nr. 67-68 din 20 oct., apare pe prima pagină cu zvastica și cu „jurământul“ romilor de a vota cu O. Goga. (Viorel Achim, *Țigani în Istoria României*, Ed. Enciclopedică, București, 1998; L.Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țigani din România (1919-1944)*, p. 17, Cluj, 2001).

Începând din noiembrie 1934 până în 1940, a apărut ziarul „Glasul romilor“, editat la București, având ca director fondator pe Gh. Niculescu?

Glasul Romilor

Acesta a fost conceput să apară săptămânal, deși primul număr a acoperit un interval de două săptămâni (1-15 noiembrie). El a apărut în 14 numere, intermitent, până în anul 1940. (L. Nastasă, A. Varga, *Mi-norități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țigani din România (1919-1944*, p. 16).

În lunile septembrie și octombrie 1934 a apărut, la Craiova, ziarul „O Rom“ (2 numere)?

În cele două numere „erau prezentați conducătorii Uniunii Generale a Romilor din România și problemele de viitor ale acestei organizații și ale organizării vieții țiganilor în general. Dintre propuneri menționăm: casa romilor, care ar fi

urmat să fie o clădire - muzeu în care să se adune toate documentele importante pentru istoria acestei etnii. Ziarul era condus de doi directori: N. St. Ionescu din București și Marin I. Simion din Curtea.

Deviza acestui ziar era: „*Romilor, uniți-vă! Unirea voastră desăvârșește, prin faptele ei, izbânda înălțării voastre morale și spirituale, pentru care strămoșii voștri au fost jefuiți. Prin voi și pentru voi, Uniunea noastră pregătește viitorul demn de sufletul și simțirea voastră. Nu zăboviți o clipă. Fiți încrezători în destinele neamului vostru, unindu-vă!*“ (Lucian Cherata, *Istoria țiganilor*, Editura Z, Craiova, 1993, p. 47).

În același an, ziarul „O rom“ a patronat și colecția de carte - Biblioteca „O rom“ - sub conducerea lui C. Nicolaescu Plopoșor. Aici au apărut cele două lucrări de folclor rom ale acestui autor „Ghilea romane“ și „Paramisea romane“ în ediții bilingve română - romani culese de la romii ursari din com. Gubaucea (jud. Dolj).

În anul 1935, țăranul rom Naftanailă Lazăr înființează Asociația de întrajutorare „Înfrățirea neorustică”, la Calbor (în Făgăraș)?

Asociația funcționa după modelul săsesc și milita pentru emanciparea socială și culturală a romilor. El a fost și fondatorul ziarului „Neamul țigănesc”, care a apărut timp de doi ani, între 1934 - 1935.

„... În parcul „Regina Maria” din Făgăraș a avut loc o adunare a societății „Înfrățirea neorustică” din Calbor, jud. Făgăraș, înființată de curând, în ziua de 18 iunie 1935.

*Această societate este constituită din țiganii aflați în jud. Făgăraș, însă, numai o parte din ei, și are ca scop, după cum declară țiganul Naftanailă Lazăr, originar din comuna Calbor, președintele acestei societăți, lupta pentru revendicările țiganilor în vederea unui trai mai bun”. (Arhivele Statului București, Direcția Generală a Poliției, dos. 34/1922-1938, f. 136, L.Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țiganii din România (1919-1944)*, Doc. 86, Cluj, 2001).*

În anul 1936, la 5 august, a luat ființă Asociația „Redeșteptarea romilor și romițelor din România”?

Asociația avea sediul în București, str. Rădulescu-Tei, nr. 2, iar președintele era Apostol Matei.

„Asociația își propune:

- să stăruiască pe lângă forurile în drept ca să se dea terenuri, pe care să fie fixați romii nomazi,
- să intervină pentru ca meșteșugarii romi să fie întrebuințați potrivit branșei fiecăruia și să fie preferați înaintea meșteșugarilor străini,
- să depună stăruință ca și copiii romilor să fie trimiși în coloniile de vară, în stațiunile balneo-climaterice, pentru a se împuțina astfel tuberculoza și alte boli,
- să îndemne pe romi a nu se lăsa ademeniți în sectele religioase, care prin activitatea lor contravin bunei ordini a statului,
- să stăruie să se aplice o egalitate de tratament cetățenesc față de romii care vor urma percepțele Asociației „Redeșteptarea romilor și romițelor din România”.

Asociația avea ziarul „Gazeta Romilor” care, sub semnătura lui Neacșu Radu, a publicat un amplu necrolog la moartea Patriarhului României Miron Cristea, dovedind atașamentul romilor față de biserică și patriarh.

(Arhivele Statului București, Direcția Generală a Poliției, dos. 34/1922-1938, f. 174-177, L. Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țiganii din România (1919-1944)*. Doc. 118, Cluj, 2001).

Marele muzician Grigoraș Dinicu a concertat la Expoziția Internațională de la Paris din 1937, cântând cu acel prilej la recepția oferită mamei președintelui american, Sarah Roosevelt? (L. Nastasă, A.

Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țiganii din România (1919-1944)*, p. 108, Cluj, 2001).

Grigoraș Dinicu

Grigoraș Dinicu s-a născut la 3 aprilie 1889 în București, pe strada Sfinților (cartierul lăutarilor bucureșteni). A absolvit Conservatorul Ciprian Porumbescu din București, devenind unul dintre marii muzicieni ai României, a cărui virtuozitate în prelucrarea și interpretarea „Horei staccato“ a făcut cunoscută muzica lăutărească din România în întreaga lume.

„În anul 1906 tânărul Grigoraș Dinicu a adus faimă restaurantului Gambrinus, unde fusese angajat de patronul acestuia, I.L.Caragiale, mare amator de muzică populară.

La 24 feb. 1928, „The Daily Chronicle“ din Londra l-a numit pe Dinicu „regele țiganilor“. (Viorel Cosma, *Lăutarii de ieri și de azi*, Ed. Du Style, București, 1996).

Artistul a fost și un fervent activist pentru emanciparea romilor, fiind secretar general al Societății Generale a Romilor din România.

Din celebra familie Dinicu mai fac parte: Costache Dinicu (1810-1884), care a fost lăutarul domnitorului Grigore Ghica, și Angheluș Dinicu (1838-1905), care a interpretat celebra „Ciocârlie“ la Expoziția Universală de la Paris din 1889, cucerind audiența.

Fănică Luca (lordache Luca Ștefan) a fost considerat în perioada interbelică, dar și mai târziu, cel mai mare naist din lume?

Fănică Luca

El a fost solicitat să cânte chiar la sărbătoarea națională a Franței, dar a avut și angajamente la celebrele teatre „Chatellets“ și „Palladium“ cu spectacolul „Naiul fermecat“, care a fost înregistrat pe placă de gramofon la Londra.

„În luna aprilie 1937, în colaborare cu maestrul Grigoraș Dinicu și orchestra sa, am plecat la Expoziția Universală din Paris, fiind trimiși de statul român... Domnul profesor Gusti, comisarul general al pavilionului românesc, văzând marile mele succese, mi-a dat un premiu de 10.000 franci francezi“. (Viorel Cosma, *Lăutarii de ieri și de azi*, Ed. Du Style, București, 1996).

În anul 1937, Gh. Niculescu a înființat o Casă de Economie și Credit „unde frații romi vor putea face împrumuturi în condiții avantajoase și cu îlesniri de plată, precum și alte îmbunătățiri“? (Arhivele Statului București, Direcția Generală a Poliției, dos. 34/1922-1938, f. 166-167, L. Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țigani din România (1919-1944)*, Cluj, 2001).

În anul 1939, George Potra, doctor în litere, secretar al Societății Generale a Romilor din București, publica „Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România“, la editura Fundației „Regele Carol I“, lucrare de istoria romilor care se va dovedi una din cele mai importante?

Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România

„În primul rând, țiganii au trezit în mine un interes deosebit prin numărul lor însemnat din țara noastră, prin contactul zilnic pe care îl avem fiecare cu ei, prin țigănușii care vând ziare, lustragii, florăresele, lăutarii și alte multe ocupații cu care se îndeletnicesc ei și de care noi avem nevoie; iar în al doilea rând m-a îndemnat numărul apreciabil al documentelor noastre în legătură cu țiganii, care se referă la tot felul de tranzacțiuni: vânzări, cumpărări, schimburi, danii etc., și fiindcă țiganii din România au fost după statisticile cunoscute, mai numeroși decât în orice țară din Europa, se înțelege că și documentele au fost în proporție cu numărul lor. Aceste documente cât și curiozitatea mea de a ști rostul poporului care pentru mine forma un semn de întrebare fără un răspuns precis și satisfă-

cător, m-au îndemnat a mă ocupa de ei“. (George Potra, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, Mihail Dascăl Editor, București, 2002, Introducere).

În noiembrie 1940 apare un ordin prin care Ministerul Afacerilor Interne „dispune oprirea țiganilor de a umbla cu urșii prin sate și orașe și de a da spectacole cu ei, retrăgându-le și autorizațiile ce aceștia posedă în acest sens“?

(Arhivele Statului București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 95/1940, f.459 L. Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țiganii din România (1919-1944)*, Cluj, 2001).

Umblatul romilor cu urșii prin sate și orașe

În ziua de 31 mai 1942, Ministerului Afacerilor Interne a dat un ordin prin care se cerea recenzarea romilor nomazi sau stabili, într-o singură zi, pentru a fi luați prin surprindere și a nu se sustrage recenzării?

Romii nu știau atunci că acest ordin va folosi deportării lor în Transnistria. Din documentele vremii rezultă că *țigani* care nu aveau mijloace de existență constituiau o povară și un pericol pentru ordinea publică. Iată ce se spune într-un astfel de document:

„Către Inspectoratul general al jandarmeriei

Cu onoare vi se face cunoscut că Ministerul Afacerilor Interne are nevoie a cunoaște în mod absolut precis care este numărul țiganilor din categoriile de mai jos, și anume:

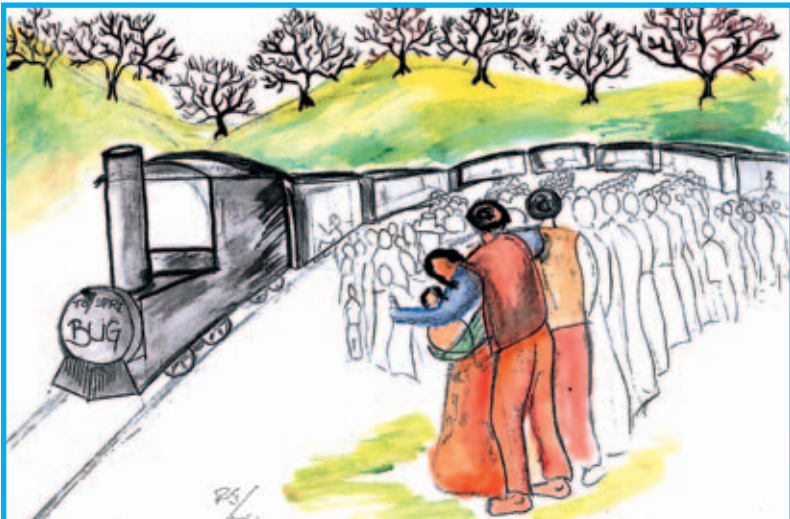
- 1. Țigani nomazi (căldărari, lingurari etc);*
- 2. Țigani stabili, și anume numai acei care, deși nenomazi, sunt condamnați recidiviști sau nu au mijloace de existență, sau ocupație precisă din care să trăiască în mod cinstit prin muncă și deci constituie o povară și un pericol pentru ordinea publică. Toți aceștia vor fi înregistrați cu familiile lor (adică: soț, soție, copii minori sau majori, dacă trăiesc sub același acoperiș).*

În acest scop, atât organele poliției, cât și ale jandarmeriei vor efectua un recensământ al tuturor acestor țigani, într-o singură zi, și anume în ziua de 31 mai 1942". (Arhivele Statului București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 258/1942, f.6, L. Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țigani din România (1919-1944)*, Cluj, 2001).

Primele transporturi cu țigani spre Transnistria au început în luna iunie a anului 1942, iar destinația finală era strict secretă chiar și pentru organele de execuție?

„Țigani nomazi, grupați în șatre, din toată țara, vor fi imediat dirijați pe jos și pe drumurile cele mai scurte, prin organele de jandarmerie, spre Transnistria, unde vor fi instalați prin grija guvernământului: legiunile de jandarmi vor urmări mișcarea lor lunar; se va raporta Cabinetului Militar stadiul ei“. ...

„Toate aceste măsuri au un caracter strict secret, pentru a se evita sustrageri și agitații de spirite. Nici organelor de execuție, nici șatrelor nomade nu li se va arăta nici scopul, nici destinația finală. Ridicarea țiganilor din București se va face în masă și prin surprindere, însă organizat și cu omenie“ ...

Primele transporturi cu țigani spre Transnistria, iunie 1942

„Operațiunea va începe în luna iunie, pentru a le da posibilitatea de instalare pe timpul verii și de agonisire a mijloacelor de trai pentru iarna viitoare“.

(Arhivele Statului București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 258/1942, f.1-3, L. Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țigani din România (1919-1944)*, Cluj, 2001).

Celebrul lăutar Zavaidoc a cântat pentru mareșalul Antonescu?

„În armată, în al doilea război mondial, Zavaidoc ridica moralul soldaților. În timpul concentrării la Târgoviște, Zavaidoc a primit ordin să plece în Basarabia, la Tighina, unde cânta până la epuizare melodia „Soldățelul lu’ tăticu“, la restaurantul „Victoria“. Într-o zi, când se plimba cu soția sa prin centru, patru indivizi coborâți dintr-o mașină l-au luat de mâini și de picioare pe lăutar și i-au spus soției: Doamnă, îl ducem la Odessa, unde este așteptat la fermele mareșalului Antonescu. S-a întors după trei zile, răsând. Cântase fără oprire două zile și-o noapte mareșalului“ din al cărui ordin romii erau deportați în Transnistria. (După articolul „Zavaidoc patru cămăși“ al Tatianei Dabija/ Figuri de lăutari/Jurnalul Național - ediție de colecție - Lăutarii românilor/28 iun 2004).

Situația romilor deportați în Transnistria era dezastruoasă?

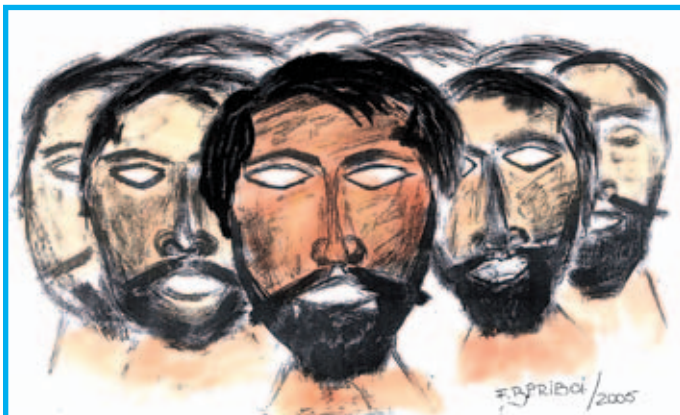
Grup de deportați, 1942

O dare de seamă din 5 decembrie 1942, din județul Oceaov, confirmă acest lucru:

„Țiganii sunt atât de slăbiți și pătrunși de frig, că mor pe drum în căruță. Astfel, în prima zi, din cei 300 au murit pe drum 4. Pe timpul cât au stat în căzărnilor de la Alexandrubar, țiganii au trăit într-o mizerie de nedescris. Erau alimentați insuficient. Li se dădeau 400 gr. pâine pentru cei capabili a munci și câte 200 gr. pentru bătrâni și copii. Li se mai dădeau puțini cartofi și foarte rar pește sărat, și acesta în cantități extrem de mici. Din cauza proastei alimentații, unii țigani - și aceasta o formează majoritatea - au slăbit într-atât că au ajuns numai schelete. Zilnic mureau - mai ales în ultimul timp - câte 10-15 țigani. Erau plini de paraziți. Vizita medicală nu li se făcea deloc, iar medicamente nu aveau. Sunt goi, fără haine pe ei, iar rufăria și încălțăminte le lipsește de asemenea completamente. Sunt femei al căror corp (partea inferioară) este gol în adevăratul sens al cuvântului. Săpun nu li s-a dat de când au venit, din care cauză nu s-au spălat nici ei și n-au putut să-și spele nici singura cămașă ce o au.

În general, situația țiganilor este groaznică și aproape de neînchipuit. Din cauza mizeriei, mulți dintre ei au ajuns niște umbre și aproape sălbatici. (Arhivele Statului București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 130/1942, vol. I, f. 128-132, L. Nastasă, A. Varga, *Minorități Etnoculturale. Mărturii Documentare. Țiganii din România (1919-1944)*, Cluj, 2001).

Între anii 1942 - 1944, în Transnistria, au murit 36.000 de romi?

Transnistria - 36.000 de romi morți, 1942-1944

*„La procesul din 1946, acuzarea a afirmat că „zeci de mii de bărbați, femei și copii au pierit de foame, frig și boli“. Comisia română pentru victimele de război a furnizat cifra de 36.000 de țigani morți în Transnistria“. (Viorel Achim, *Țiganii în istoria României*, Ed. Enciclopedică, București, 1998, p. 146).*

În anul 1941, Miron Radu-Paraschivescu publica volumul „Cântice țigănești“?

Unele dintre poeziile acestui volum sunt inspirate din volumul „Romancero gitano“ al poetului spaniol Gabriel Garcia Lorca, „privighetoarea Spaniei“, cum l-a numit Radu-Paraschivescu.

*„Ediția princeps apare în condițiile dramatice ale războiului, ale guvernării totalitariste, când ostracizarea și asasinarea personalităților cu vederi democratice, sinistrele autodaféuri, pogromurile, deportarea țiganilor devin triste realități. Semnalând calitățile unui neam, în acei ani socotit „paria“, deportat și ucis, Cânticele țigănești erau, în circumstanțele amintite, implicit protestatare, în polemică cu oficialitățile“. (Ioan Adam, Postfață - Miron Radu Paraschivescu - *Poezii*, Ed.Minerva, București, 1973).*

În documentele PCR privitoare la problema naționalităților nici măcar nu se vorbea de existența romilor în România?

La 17 mai 1946, o singură dată, în perioada comunistă, sub aspect politic s-a acordat atenție romilor, și anume, în campania electorală din 1946, când Blocul Partidelor Democratice (BPD), din care făcea parte și PCR, a adresat manifeste speciale romilor, folosind apelativul „*Frați romi și surori romițe*“, pentru a putea câștiga alegerile cu ajutorul voturilor lor. (Lucian Cherrata, *Istoria țiganilor*, Editura Z, Craiova, 1993, p. 48).

Celebrul violonist și dirijor rom din România, Ionel Budișteanu, a luat atitudine în anii '50 și a protestat împotriva strămutării romilor, mai ales a celor nomazi, în Bărăgan?

Ionel Budișteanu (pe numele său adevărat Naie Ion Voicu), artist al popoului, a protestat în fața lui Gh. Gheorghiu-Dej, spărgându-și vioara, riscând strămutarea forțată. (sursa: Costel Vasile, activist pentru drepturile omului, Partida Romilor).

Între anii 1949-1951, în localitatea Șiria, din județul Arad, învățătorul Vasile Homescu a organizat o școală pentru romi?

„Școala a fost vizitată în anul 1951 de ministrul învățământului Ion Nistor și de Grigoraș Dinicu. Cu acest prilej, doamna învățătoare Georgina Homescu s-a bucurat de elogiile vizitatorilor față de modul strălucit în care cei 41 de elevi din clasa sa s-au prezentat la lecții. (sursa: conf. univ. dr. Gheorghe Sarău; www.edu.ro).

În anul 1961, întreg tirajul volumului „Basmе țigănești“, 30.000 de exemplare, al Vioricăi Huber a fost topit din dispoziția autorităților culturale comuniste?

În iulie 1997, când volumul a fost reeditat, Viorică Huber spunea:

„...Au trecut aproape patru decenii, de când Basmele țigănești, tipărite la Editura Tineretului (1960), au fost oprite în mod spectaculos de cenzură, interzise și topite, adică transformate în pastă și hârtie! (...).“

Târziu, am înțelepciunea și tăria să zâmbesc, constatând cum Soarta, capricioasă și tiranică, ascunsă, își pune pecetea pe cărți ca și pe oamenii aflați fără vrerea lor sub vremi ...“ (Viorică Huber; *Basmе Țigănești*, Ed. Universal Dalsi, București, 1997).

În anul 1971, ziua de 8 aprilie a fost adoptată ca Ziua Internațională a Romilor?

În anul 1971, între 6 - 8 aprilie, la Londra, a avut loc primul Congres al Uniunii Internaționale a Romilor. Atunci „au fost adoptate și celelalte două mari simboluri ale națiunii transfrontaliere romе: steagul romilor de pretutindeni și imnul internațional al romilor „Gelem, Gelem“, cântec lansat în anul 1967, în filmul iugoslav „Am întâlnit țigani fericiți“.

Steagul romilor este format din două benzi longitudinale, verde și albastru, iar în centru prezintă o roată cu spițe roșii. Verdele simbolizează pământul-mamă; albastrul este cerul - tată și Dumnezeu, iar roata simbolul pelerinării de veacuri a acestui popor. (Delia Grigore, *Romanipe - Fundamente ale culturii romilor*, Șatra/Astra - Amare Romentza, București, 2005).

Steagul romilor

Imnul internațional al romilor Umblam, umblam

Umblam, umblam pe drumuri lungi,
Am întâlnit romi fericiți.
A, romilor, de unde veniți
Cu corturile și cu copiii înfometăți?

Am avut și eu familie mare,
Mi-a ucis-o legea cea neagră.
Pe toți i-a ucis, pe bărbați și pe femei,
Între ei și pe copilași.

Deschide-ți, doamne, porțile cele negre
Să-mi pot vedea familia.
Iarăși să merg pe drumurile lungi,
Să întâlnesc romi fericiți.

Sus, romilor, este timpul vostru,
Haideți cu mine, romi din întreaga lume!
Gura cea neagră și ochii cei negri
Îi voi iubi precum strugurii cei negri.

Gelem, gelem

Gelem, gelem lungone dromența
 Maladilem baxtale romența
 A, romalle, kaθar tume aven,
 E caxrența, bokhale čhavența?

Putar, Dev!a, te kale udara,
 Te šaj dikhav mirre familia.
 Palem ka žav lungone dromența,
 Thaj ka phirav baxtale romența!

Sasas vi man bari familia,
 Mudardās la i kali legia.
 Sarren čhindās, vi romen vi romnēn,
 Maškar lenθe vi tikne čhavorren.

Opre, rom!a, si vaxt akana,
 Ajde maņsa sa e lumāqe roma!
 O kalo muj thaj e kale jakha,
 Kamava len sar e kale drakha.

Între anii 1977-1983 s-a derulat prin Ministerul Afacerilor Interne Programul PCR „Integrarea țiganilor“?

Programul cuprindea o „Platformă de măsuri cu privire la încadrarea în muncă și integrarea socială a țiganilor“, cu următoarele măsuri:

1. înregistrarea și sedentarizarea populației țigănești,
2. încadrarea în muncă,
3. condiții de locuit,
4. starea de sănătate și asistență socială,
5. domeniul cultural și educațional,
6. probleme organizatorice.

Concluziile raportului din 1983 au fost:

- romii nu sunt integrați social,
- au mentalități retrograde,
- au atitudine negativă față de muncă și față de viața socială. (Viorel Achim, *Țigani în Istoria României*, Ed. Enciclopedică, București, 1998, p. 160).

Acest program de integrare a fost aplicat doar în parte și pentru scurtă vreme. Când s-a agravat situația social-economică a țării, la mijlocul anilor '80, s-a renunțat la program și pentru faptul că aplicarea lui nu adusese mari schimbări, dar și pentru că autoritățile trebuiau să-și concentreze atenția spre probleme ce priveau întreaga națiune.

În anul 1982, sociologii romi dizidenți Nicolae Gheorghe (sub pseudonimul Alexandru Danciu) și Vasile Burtea (sub pseudonimul Cosmina Cosmin), criticau în revista „L’alternative“ și la postul de radio „Europa Liberă“ regimul comunist de atunci și politica statului român față de minoritatea romă? (sursa: conf. univ. dr. Vasile Burtea)

Vasile Burtea

Nicolae Gheorghe

În timpul regimului comunist, în anul 1984, la 8 septembrie - de Sfânta Maria Mică - s-a organizat la Sibiu un festival al romilor?

Din păcate, însă, începând cu anul 1985 orice tentativă de a organiza o a doua ediție a fost blocată de Secția de Propagandă a Comitetului Central. (E. Pons - *Țiganii din România. O minoritate în tranziție*, București, 1995, p. 32).

Totuși, în martie 1986, profesorul Gheorghe Sarău și cercetătorul Gheorghe Nicolae, au prezentat lucrarea *Criterii socio-lingvistice în clasificarea colectivităților de țigani din România*, în cadrul Simpozionului organizat de Catedra de limbă franceză și de Institutul de Sociologie ale Universității din București.

La revoluția din anul 1989 au participat și cetățeni de etnie romă?

Festival al romilor, Sibiu, 1984

„La procesul celor 21 de ofițeri de securitate de la Timișoara, colonelul Filip Teodorescu, în ancheta din 7 martie, a mărturisit că printre manifestanții care au intrat în sediul securității au fost și romi“.

„În București, Dumitru Dincă, rom din neamul ursarilor, a fost unul dintre conducătorii Revoluției din Decembrie, care a avut o contribuție fundamentală în mobilizarea revoluționarilor“.

(P. Petcuț, D. Grigore, M. Sandu, *Istoria și tradițiile romilor*, Ed. Ro Media, București, 2003, p. 87).

„Di. Radu Legardeu, argintar din tată în fiu, în zilele de 22-27 decembrie 1989, cu riscul sacrificiului vieții, a luat parte la zdrobirea tiraniei dictatorului și bastioanelor lui de bază. Meșterul argintar a fost rănit“.

(Mihai Merfea, *Integrarea socială a romilor*, Ed. Bârsa, Brașov, 1991, p. 31).

„La Timișoara a fost ucis, prin împușcare, tânărul de 18 ani, Ianoș Paris, iar la București, o argintăreasă“.

(Aven Amentza, anul I, nr. 1, 24 mai 1990).

În anul 1990, în data de 5 ianuarie, Frontul Salvării Naționale include în Parlamentul României trei parlamentari romi?

Aceștia au fost: *Ion Cioabă* - reprezentant al romilor căldărari și nomazi, *Szomantz Petre* - reprezentant al romilor maghiari, *Nicolae Bobu* - reprezentant al romilor vătrași. Prin retragerea lui Szomantz Petre, până la alegerile din 20 mai 1990, locul acestuia este ocupat de *Octavian Stoica*.

După 1990, romii au fost reprezentați în Parlamentul României de: *Gheorghe Răducanu* (1990-1996), *Mădălin Voicu* (1996-2000), *Nicolae Păun* (2000-2004, fiind ales și pentru mandatul următor). (sursă: Vasile Ionescu - Aven Amentza).

În anul 1990, la Televiziunea Română, au apărut primele emisiuni despre romi?

„Primele emisiuni despre romi s-au făcut în 1990, apoi s-a constituit redacția „Conviețuiri” cu emisiuni pentru minoritățile din România, cu care am început să colaborez în 1992 și 1993, fiind angajat cu jumătate de normă, cam un an. Trebuia să prezint un format al emisiunii, dar aveam o libertate totală și sprijinul multor oameni din TVR, care erau plăcut surprinși de felul meu de a face emisiuni și de rating”. (sursă: Vasile Ionescu - Aven Amentza).

În 1990 a fost adoptat alfabetul oficial al limbii romani comune la cel de-al patrulea Congres Internațional al Romilor de la Varșovia?

Acesta „s-a alăturat și el simbolurilor identității rome, ca o încununare a voinței romilor de a-și construi o patrie a spiritului care să fie recunoscută ca națiune de către toate celelalte națiuni ale lumii”. (Delia Grigore, Romanipe - Fundamente ale culturii romilor, Șatra/Astra - Amare Romentza, București, 2005).

În anul 1990 au apărut primele publicații rome?

Dintre acestea, amintim: „O glaso ăl romengo”, supliment al revistei „Bari-cada” (Timișoara); „Aven amentza” (București), condusă de Vasile Ionescu; „Șatra” (Slobozia), condusă de Gheorghe Păun-Ialomiteanu; „Neo drom” (Sibiu), condusă de Florin Cioabă; „Divano romano” (Sibiu), condusă de Luminița Mihai-Cioabă, „Nicovala” etc.

În anul 1990, sociologul Nicolae Gheorghe a fost ales consilier pentru problemele romilor în Consiliul Minorităților Naționale?

În anul 1990 începe mișcarea de emancipare a romilor din România prin fuziunea Uniunii Democrate a Romilor din România și Societatea Romilor din București, sub președinția lui Ion Onoriu?

Întrebat în 1990: „Credeti în șansele afirmării romilor ca naționalitate distinctă?”, Ion Onoriu a răspuns: „Sigur că da. Avem oameni de cultură în toate domeniile. Se lasă greu, dar o să vină cu toții. Numai că o să dureze câțiva ani până izbândim, că până acum de o mie de ani am fost împiedicați”. (Aven Amentza, anul I, 24 mai 1990).

Doi ani mai târziu, în 1992, apare organizația non-guvernamentală Partida Romilor - prin autodesființarea Uniunii Democratice a Romilor și transformarea Societății Romilor din București - condusă de Ion Onoriu, Gheorghe Răducanu și Gheorghe Ivan.

În aprilie 1992, apare „Mic dicționar rom - român“, elaborat de profesorul Gheorghe Sarău?

Dicționarul are 187 de pagini, cu o schiță a „Morfologiei dialectului vlah de varietate românească al limbii romani“. *„Publicarea micului dicționar rom-român s-a făcut, cu concursul Editurii Kriterion, autorul nefiind sprijinit și nici apărat de către autorități când „România Mare“ considera acest dicționar „o diversiune antiromânească“* (în „România Mare“ nr. 128/18 dec. 1992, p. 16).

În anul 2003 a apărut, „Dicționarul român-rom“, care a fost realizat de studenții secției de indianistică (romani-hindi) a Facultății de Limbi și Literaturi Străine din cadrul Universității București, promoția 2001, împreună cu profesorul lor, conf. univ. dr. Gheorghe Sarău. *„Dicționarul român-rom*

acoperă o necesitate resimțită demult în domeniul limbii romani, fiind util nu numai romilor din țara noastră, dar, prin traducerea cu atenție a componentei românești, și celor din alte țări, dovedindu-se extrem de valoros prin cuvintele rome conținute, existente în limba romani comună - vechi și rare, dar mai ales moderne - armonios echilibrate“. (Gh.Sarău, *Dicționarul român-rom. Lexicul modern, rar și vechi*, Ed. Vanemonde, București, 2003).

Începând cu anul universitar 1992-1993, Facultății de Sociologie și Asistență Socială a Universității București i-au fost alocate de către MEC 10 locuri distincte pentru candidații de etnie romă?

„Debutul programului de „discriminare pozitivă“ a început odată cu anul universitar 1992-1993, la inițiativa Catedrei de Asistență Socială a Universității București, a doamnei prof. univ. dr. Elena Zamfir, a lect. univ. dr. Vasile Burtea, de etnie romă, și cu sprijinul ministrului din acea vreme, domnul

Mihai Golu. Programul viza alocarea a 10 locuri distincte pentru candidații romi la secția de Asistență Socială a Universității București, programul fiind preluat, din anul universitar 1993-1994 și de alte catedre de profil ale Universităților din Cluj, Iași, Timișoara. (sursa: conf. univ. dr. Gheorghe Sarău; www.edu.ro).

Prima promoție de studenți romi pe locuri distincte a absolvit în anul 1996 și a fost constituită din trei studente, dintre care, Nicoleta Bițu, atât în timpul facultății cât și mai târziu, s-a implicat în mișcarea de emancipare a romilor. În prezent, Nicoleta Bițu este colaboratoarea Open Society Institute din Budapesta.

Câțiva ani mai târziu, la 15 aprilie 1998, Ministerul Educației Naționale a emis Ordinul nr. 3577, prin care s-a sprijinit, prin măsuri reale, afirmative, accesul elevilor și tinerilor romi în învățământul superior, acordându-se 144 de locuri distincte pentru candidații romi (ocupate în proporție de 85%). (sursa: conf. univ. dr. Gheorghe Sarău; www.edu.ro).

Începând cu anul univ.1992-1993, pentru prima dată în învățământul superior românesc, prof. Gheorghe Sarău a inițiat studiul limbii romani la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București, ținând un curs facultativ (opțional) de limba romani?

Acest curs se adresează și în prezent tuturor studenților care doresc să cunoască sau să aprofundeze limba romani.

Organizarea acestui curs a fost posibilă numai cu concursul, înțelegerea și perseverența câtorva reputați dascăli ai învățământului superior românesc: prof. univ. dr. Nadia Anghelescu - șefa de atunci a Catedrei de Limbi și Literaturi Orientale, prof. univ. dr. Lucia Wald, reputat indo-europenist și prof. univ. dr. Iancu Fischer - decanul, în acea vreme, al Facultății de Limbi și Literaturi Străine din Universitatea București, iar pentru reglementarea statutului acestui curs și pentru remunerarea profesorului Gheorghe Sarău a fost nevoie de intervenția energetică a rectorului din acea vreme, prof. univ. dr. Emil Constantinescu, care a reușit să spulbere pseudopretextele de ordin juridic și financiar invocate de unii funcționari ai Universității. (sursa: conf. univ. dr. Gheorghe Sarău; www.edu.ro).

Începând din anul universitar 1997-1998, în urma examenului de admitere, s-a deschis secția hindi-romani?

Pentru secțiile B hindi, respectiv B hindi-romani au fost acordate cifre de școlarizare (câte 7-10 locuri), prin alternanță, adică din 2 în 2 ani pentru fiecare secție.

În anul universitar 1997-1998, secția B indianistică (hindi-romani) a fost frecventată de 13 studenți ai Facultăților de Limbi și Literaturi Străine, respectiv ai Facultății de Litere din București (12 studenți gage și o studentă din etnia romilor - Salomeea Romanescu).

În perioada mai-august 1998, la solicitarea „Partidei Romilor” și a profesorului de limba romani, Gheorghe Sarău, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine și Facultatea de Litere, cu sprijinul Universității București și al Ministerului Educației Naționale înființează și autorizează secția de limba și literatura romani, ca secție B, acordându-se 10 locuri distincte pentru tinerii candidați romi. (sursa: conf. univ. dr. Gheorghe Sarău - www.edu.ro).

La 1 mai 1998, Ministerul Educației din România, după numirea inspectorului pentru limba romani în Direcția Generală de Învățământ pentru Minoritățile Naționale, Gheorghe Sarău, a creat și o infrastructură necesară la nivelul celor 42 de inspectorate școlare județene, prin numirea a câte unui inspector însărcinat cu învățământul pentru romi?

Astfel, dacă în anul școlar 1992 - 1993 limba romani era studiată doar de 368 de copii romi, în 2005, această limbă este predată, la nivel național, ca limbă maternă, de peste 460 de cadre didactice rome și nerome (cca o cincime reprezentând profesori români sau maghiari), iar numărul elevilor care o studiază se ridică la peste 24.000 în 2005. (sursa: conf. univ. dr. Gheorghe Sarău; www.edu.ro).

În anul 1998, în baza Ordinului Ministerului Educației Naționale nr. 5083/26.11.1998, tinerii romi au fost sprijiniți pentru a studia, în număr cât mai mare, în școli profesionale, licee și universități?

Astfel, candidații pot concura, la orice nivel, pentru ocuparea locurilor alocate prin discriminare pozitivă pentru romi prezentând o recomandare

scrisă din partea președintelui unei organizații civice, culturale sau politice a romilor. (sursă: O.M. nr. 5083/26.11-1998 cu privire la sprijinirea accesului în școli profesionale, licee și universități al tinerilor romi).

În anul 2000, a fost emisă Ordonanța de Urgență 137/2000 privind prevenirea și combaterea tuturor formelor de discriminare, iar la 27 noiembrie 2001 s-a adoptat HG Nr. 1194/2001 privind organizarea și funcționarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării?

„Cadru legislativ din România în domeniul nediscriminării prevede egalitatea tuturor cetățenilor fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială (Constituția României), precum și sancționarea actelor de discriminare“. (Codul Penal, O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, aprobată prin Legea nr. 48/2002; OUG 31/2002 privind interzicerea activității organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist și xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omnitării).

La 25 aprilie 2001, a fost adoptată Strategia Națională pentru îmbunătățirea Situației Romilor prin HG 430/2001? Guvernul român a aprobat un program pe 10 ani care are ca obiectiv principal ridicarea nivelului de trai al romilor și integrarea lor în societate.

„În cazul României, actuala strategie guvernamentală, adoptată prin HG. 430/2001, reprezintă un model de participare a romilor în procesul de elaborare a strategiei în parteneriat cu instituțiile guvernamentale.

GLAR, Grupul de Lucru al Asociațiilor de Romi, a fost constituit de către Adunarea generală a asociațiilor civice și politice ale romilor, în întâlnirile de la Mangalia și Sibiu (ianuarie-februarie 1999). GLAR a avut mandat, din partea Adunării Generale a asociațiilor romilor, să întocmească o analiză și o strategie cu un plan de acțiune cu privire la romii din România. Acest document a reprezentat contribuția romilor la reforma instituțiilor publice și la elaborarea unor politici guvernamentale pentru romi. GLAR a promovat participarea asociațiilor romilor la mecanismul instituțional prin care strategia pentru protecția drepturilor omului și îmbunătățirea condițiilor de viață ale

romilor a fost elaborată. Mandatul GLAR a expirat odată cu adoptarea strategiei guvernamentale pentru îmbunătățirea situației romilor, aprobată prin HG 430/2001". (Costel Bercuș, director executiv Romani CRISS. În loc de început ... în Ghidul Mediatorului Sanitar, coord. Mariana Buceanu, asist. Daniel Rădulescu, Ed. ECA, București, 2002).

În anul 2001, proiectele sanitare desfășurate de către Organizația Romani CRISS au condus la introducerea în Codul Ocupațiilor din România a mediatorilor sanitari și angajarea acestora în cadrul Direcțiilor de Sănătate Publică ale Ministerului Sănătății?

Mediatorul sanitar este persoana autorizată care transmite informațiile necesare membrilor comunității de romi, privind funcționarea sistemului de sănătate și a sistemului de asigurări de sănătate.

Mediatorul sanitar este lucrător pentru o comunitate de romi și are rolul:

- *De a înlesni comunicarea între comunitatea de romi și cadrele medicale;*
- *Facilitează accesul romilor la serviciile medicale;*
- *Furnizează informații membrilor comunității privind drepturile și responsabilitățile statului față de cetățean.*

(Dr. Hanna Dobrănușeanu, consilier MSF în Ghidul Mediatorului Sanitar, coord. Mariana Buceanu, asist. Daniel Rădulescu, Ed. ECA, București, 2002).

Până în anul 2002, „Romani CRISS a format, prin contribuții financiare proprii, un număr de 86 de mediatorii sanitari, în 22 de județe. Prin participarea MSF la îndeplinirea acordului dintre părți, Direcțiile de Sănătate Publică au format, prin contribuție financiară, cu suportul metodologic al Romani CRISS, 41 de mediatorii sanitari, în 9 județe. La data publicării acestui raport (Ghidul Mediatorului Sanitar - 2002), sunt angajați în cadrul DSP 109 mediatorii sanitari, în 31 de județe ale țării". (Costel Bercuș, director executiv Romani CRISS, în loc de început ... în Ghidul Mediatorului Sanitar, coord. Mariana Buceanu, asist. Daniel Rădulescu, Ed. ECA, București, 2002).

În anul 2005, dintre cei 395 de mediatorii sanitari, conform bazei de date, 212 persoane sunt active în rețeaua Ministerului Sănătății și 42 de mediatorii sanitari sunt colaboratori ai organizației Romani CRISS. (sursă: Program Sanitar Romani CRISS).

În anul 2002, iunie-august, s-a înființat trupa de teatru „Magia Romani“?

„O noapte furtunoasă“ jucată în limba romani de tineri romi, București, Teatrul Mic, 28 august 2001

Un grup de tineri studenți romi au pus în scenă, sub bagheta regizorală a lui Ștefan Lupu, spectacolul „Jekh reat balvalali“ - o adaptare, parțial în limba romani, a piesei „O noapte furtunoasă“ de I.L. Caragiale. Cu acest spectacol trupa a câștigat premiul al II-lea la Festivalul Național de Teatru pentru Copii și Tineret de la Buftea, din 26-29 iunie 2002.

De asemenea, pe 28 august 2002, la Teatrul Mic din București, trupa de teatru Magia Romani, cu același spectacol, a avut succes în fața unui public select.

„Miercuri seara, nebunie mare la Teatrul Mic. Șapte studenți romi au jucat „O noapte furtunoasă“ cum nici n-a visat Caragiale ... Ideea regizorului Ștefan Lupu a fost simplă și plină de efect. La fel și costumele și decorurile. Ei a transpus dialogurile caragialești în pielea și interpretarea unor romi autentici ... Spectatorii sunt în picioare și aplaudă. Pun pariu că și lui Nea Iancu, dacă ar fi fost în sală, i-ar fi plăcut“. (George Lăcătuș, Curierul Național, vineri 30 august 2002).

În noiembrie 2002, s-a înființat prima rețea de monitori locali pentru drepturile omului, formată din tineri romi?

Acesta este un proiect al organizației Romani CRISS, început sub coordonarea lui Costel Bercuș și care continuă și în prezent. Rețeaua a început să lucreze din noiembrie 2002, în 9 județe ale țării (Sălaj, Buzău, Dolj, Satu Mare, Cluj, Neamț, Mureș, Botoșani și Galați), monitorizând, în perioada 2002-2003, 36 de cazuri de abuz împotriva persoanelor de etnie romă, dintre care 16 cazuri de violență și abuz ale poliției și 20 de cazuri de discriminare împotriva romilor. (sursa: Mădălin Morteau, coordonator program Romani CRISS).

La data de 30 ianuarie 2003, la Teatrul Național de Operetă „Ion Dacian“, s-a lansat prima colecție de primavară-vară ce conținea creații vestimentare prêt-à-porter inspirate din portul tradițional al romilor?

Roma Style

Proiectul Roma Style - „Portul romilor între tradiție și modernitate“ a fost derulat de către organizația non-guvernamentală Romani CRISS.

Colecția cuprindea 35 de piese ce combinau elemente tradiționale cu elemente moderne, vestimentația fiind inspirată din portul neamurilor de romi

vătrași, gabori, lăutari, căldărari, ursari, spoitori, argintari și florari. Culoarele predominante pe care „Roma Style“ le-a propus pentru sezonul de primăvară - vară a anului 2003 au fost: roșu, galben, albastru, verde și roz.

Spectacolul, intens mediatizat, de la Teatrul Național de Operetă „Ion Dacian“ a adunat diferite categorii sociale atât romi cât și public neapartenând etniei romilor (creatori de modă, artiști, actori, etc). (sursa: Raportul narativ al proiectului Roma Style - Portul romilor între tradiție și modernitate, arhiva Romani CRISS).

În anul 2003, premiul Gemmi pentru TV a fost acordat spoturilor „Acordeonul“ și „Inima“, realizate în cadrul programului „Pași spre toleranță“, derulat de Romani CRISS în parteneriat cu Agenția de Monitorizare a Presei „Cațavencu“ și cu MECT?

Premiile Gemmi reprezintă o distincție specială în cadrul Festivalului Golden Hammer, fiind acordate pentru cea mai bună campanie socială la categoria spot TV. „Acordeonul“ a fost premiat și la Festivalul de publicitate Ad'Or pentru cel mai bun spot TV, alături de campania „Romii“ pentru care McCann - Creative Services a câștigat premiul pentru Campania anului. (sursa: Mariana Dincă, coordonator program Romani CRISS).

În anul 2003 a fost editat primul manual de Istoria și tradițiile romilor?

Lucrarea „Istoria și tradițiile romilor“ a fost publicată în cadrul parteneriatului dintre MECT - Direcția Generală pentru Învățământ în Limbile Minorităților Naționale și Accesul la Educație - și Reprezentanța UNICEF în România, ca material didactic auxiliar. Lucrarea este destinată, deopotrivă, profesorilor care predau istoria și tradițiile romilor la clasele a VI-a și a VII-a sau ca disciplină opțională la nivel liceal, îndeosebi la clasele de învățători romi și, nu în ultimul rând, elevilor și studenților romi, familiilor acestora, publicului larg. Manualul a fost distribuit gratuit în școli de către MECT. (Petre Petcuț, Delia

Istoria și tradițiile romilor

Grigore, Mariana Sandu, *Istoria și tradițiile romilor*, Ed. Ro Media, București, 2003, p. 2).

În iunie 2003, primarul sectorului 2, Neculai Onțanu, a inaugurat Parcul „Ion Voicu”, dezvelindu-se și statuia violonistului executată de artistul Ion Irimescu?

Parcul „Ion Voicu”, se află la intersecția Bulevardului Dacia cu strada Polonă, având o suprafață de 10.000 mp, și se circumscrie fostului Parc Ioanid, reabilitat la cererea Fundației „Ion Voicu” în semn de recunoștință pentru activitatea depusă de marele violonist în slujba culturii românești. Noul Parc „Ion Voicu” se află chiar

lângă casa în care a locuit și a creat celebrul artist.

La eveniment au participat Ion Iliescu, Adrian Năstase, dar și Mădălin Voicu, fiul artistului. *„Este un gest absolut necesar și o obligație a administrației locale să își pomenească oamenii de cultură. Nutrim o distinsă recunoaștere a valorii celui care a fost Ion Voicu”,* a spus Neculai Onțanu.

Maestrul Ion Voicu a fost unul dintre cei mari violoniști din România și din lume, cu o contribuție deosebită la promovarea culturii naționale. El s-a născut la 8 octombrie 1923 și a fost studentul favorit al lui George Enescu. În anul 1969, Ion Voicu a fondat Orchestra de Cameră din București și a condus, în calitate de director, Orchestra Filarmonicii „George Enescu”. Violonistul și compozitorul Ion Voicu a primit din partea statului român o vioară Stradivarius, cu care interpretările lui Ion Voicu au rămas celebre în întreaga lume.

În anul 1995, Ion Voicu a constituit Fundația Internațională „Ion Voicu”, printre membrii fondatori fiind și Zubim Mehta, Yehudi Menuhin, dar și personalități din România, precum: Andrei Pleșu, Andrei Șerban sau Eugenia Moldovan. Ion Voicu a murit în anul 1997.

În anul 2004, în luna februarie, în România a concertat Gypsy Symphony Orchestra din Budapesta?

Orchestra numără o sută de vioariști, romi din Ungaria, care cântă fără partituri - Strauss, Brahms, Liszt, Berlioz sau ceardașuri. Orchestra s-a înființat în 1985, la înmormântarea celui mai mare vioarist rom budapestan. Atunci, ei au venit cu viorile în mâini, ca să-i aducă un ultim omagiu marelui vioarist, iar mai apoi s-au constituit într-o orchestră.

„Orchestra celor 100 de vioari”, așa este supranumit ansamblul. Vă spunem doar că pentru un astfel de concert la Viena se fac rezervări cu un an înainte de eveniment. Celebrii muzicieni sunt cei care, an de an, susțin concertul de Anul Nou de la Viena. Publicul spectator pentru un loc la concert plătește și 1.000 de dolari pe un bilet. (M. Golea/Gardianul/10 feb.2004).

În anul 2004, prin HG. Nr. 1703/14 Oct. 2004, s-a înființat Agenția Națională pentru Romi?

Scopul principal al Agenției este acela de a aplica Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor. Agenția are în subordine birouri zonale pentru romi, corespunzătoare celor opt regiuni de dezvoltare din România.

Agenția Națională pentru Romi *„participă, împreună cu alte organe ale administrației publice, cu organizațiile neguvernamentale ale romilor și cu reprezentanți ai minorității romilor și coordonează evaluarea principalelor nevoi ale comunității de romi și aplicarea programelor de sprijinire a acestora.”* (sursa: HG. Nr. 1704/14 oct 2004, art. 4 (2)).

La 10 februarie 2005, Agenția Națională pentru Romi a anunțat lansarea „Deceniul 2005-2015 pentru Incluziunea Romilor din România”. Prin acest program se încearcă eliminarea decalajului dintre romi și majoritari. Acțiunile organizate pe parcursul „Deceniului” vor contribui la îmbunătățirea situației economice și sociale a etnicilor romi, prin lărgirea accesului acestora la educație, servicii de sănătate, locuințe și ocuparea forței de muncă.

„În perioada 2005-2015 are loc Deceniul de Incluziune a Romilor (Decada Romilor)?”

Deceniul de Incluziune a Romilor, 2005-2015, este o inițiativă adoptată de opt țări din Europa Centrală și de Sud și este sprijinită de către comunitatea internațională.

Decada romilor

Deceniul reprezintă un angajament politic al celor opt țări de a reduce inegalitățile cu privire la alocarea veniturilor de dezvoltare economică și socială, importante comunităților defavorizate, prin implementarea unei reforme politice și a unor programe proiectate să diminueze sărăcia și excluderea socială.

La întâlnirea Comitetului Internațional de Coordonare, București 17-18 noiembrie, premierul Călin Popescu Tăriceanu preciza: „Provocările pe care le va întâmpina proiectul „Decada Romilor“ sunt complexe. Avem datoria să schimbăm mentalități învechite, care blochează comunicarea între oameni. Sunt mentalități care izolează oameni de diverse etnii, creează temeri și discrepanțe. Avem datoria să scoatem o categorie socială din starea de vulnerabilitate în care se află încă”. (Sursa: *Discursul premierului Călin Popescu-Tăriceanu - Președinția românească a „Deceniului de Incluziune a Romilor 2005-2006”* - Întâlnirea Comitetului Internațional de Coordonare)

Open Society Institute, prin programul de burse universitare „Roma Memorial“, oferă burse și studenților romi din România?

Pentru al cincilea an (2005), OSI oferă burse de studiu și studenților romi din România. Fondurile pentru primii doi ani ai acestui program au provenit din aurul confiscat de naziști în timpul celui de-al doilea război mondial și păstrat până acum de puterile aliate. O parte din aceste fonduri provenite din aurul păstrat de Guvernul Statelor Unite a fost alocat pentru acest program. Timp de doi ani. Programul a beneficiat de fonduri din partea Fundației C.S. Mott. În ultimii ani însă, sprijinul financiar provine în special din partea OSI (Institutul pentru o Societate Deschisă). (sursă: Open Society Institute - www.osi.hu).

Lucrare realizată în cadrul proiectului „Copiii romi vor să învețe”
și tipărită în 2000 de exemplare cu sprijinul
Reprezentanței UNICEF în România,
cu fonduri oferite de Comitetul Național pentru UNICEF din Belgia

București, 2005
Editura **VANEMONDE**
ISBN 973-87252-8-3

